List izhaja vsako soboto zjutraj. Posamezna številka 20 lir, na šestih straneh 25 lir. Zaostale številke dvojno. Celoletna naročnina 1000 lir; polletna 500 lir; trimesečna 260 lir; mesečna 90 lir. **Uredništvo:** TRST, ulica Montecchi 6/II - tel. štev. 93-073, 93-806. **Uprava:** TRST, trg Duca degli Abruzzi 3, Dom pristaniških delavcev II. nadstr. - tel. štev. 28-402. Dopisi se dostavljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi in slike se ne vračajo. — **Oglasi:** v širokosti enega stolpca za vsak milimeter 30 lir. Oglasi se plačajo vnaprej.
POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI - SPED. IN ABBONAM. POST.

DELO

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE S.T.O.

Pozdravljamo II. kongres borcev za svobodo, ki bo jutri ob 8.30 v Kinu ob morju.

OBNOVLJENA IZDAJA LETO V. ŠTEV. 247 · TRST - SOBOTA, 25. JULIJA 1953 · CENA 20 LIR

"Obramba ljubljanske nižine" in naše mesto

Tudi tokrat, ko je zaregljalo po orožju in zasmrdelo po smodniku, se je izgovorilo ime našega mesta. Ameriška novinarska agencija «United Press» je sporočila, da se bo titovska vojaška misija, ki se bo udeležila vojaške konference v Washingtonu skupno s predstavniki ZDA, Anglije in Francije, pogovarjala o «obrambi ljubljanske nižine» in da igra pri tem zelo važno vlogo prav Trst. Kreko Trsta naj bi Tito dobival v primeru vojne velike količine orožja in vojaška ojačenja. Preko Trsta naj bi tudi zdaj dobival vojaško «pomoč» iz ZDA, Anglije in Francije.

O tem pišejo z velikim veseljem in navdušenjem titovski listi, prav posebno tržaški «Primorski dnevnik» in «Corriere di Trieste». Oba lista poudarjata, kakšno važno vlogo igra Tito v ameriških vojnih načrtih in se tolčeta po prsih kot po bobnu iz oslovske kože, ker se jima je od samega ponosa zavrtelo v glavi.

Le v nečem se sramujejo, t. j. v odnosu do našega vprašanja. V zvezi s svojimi zločinskimi vojnimi načrti na Balkanu titofašisti ne govorijo rade volje o vlogi, ki bi jo moral igrati Trst. Se vedno se bojijo pokazati tržaškim Slovencem svoj pravi obraz in svoje prave namene glede STO. Mi vemo, zakaj rajši molčijo o tem vprašanju. Vemo, da bi morali povedati, kako bi Trst služil le kot oporišče za pustolovščine proti miroljubnim balkanskim deželam. Vemo, da bi morali tržaškim Slovencem povedati, da so odločno proti ustanovitvi STO ker bi Trst v tem primeru postalo demilitarizirano in nevralizirano mesto, katerega se ne bi mogli več posluževati kot vojaškega oporišča.

Titovci niso proti ustanovitvi STO, ker da je neuresničljivo, kot trobijo, marveč zato, ker bi jim ustanovitev STO preprečila marsikateri pustolovski načrt, ki ga že leta snujejo z Amerikanci. Oni pravijo, da so proti STO, ker hočejo imeti določene garancije. Dejstvo je, da tu ne gre za «jamstva» pred kakršno koli agresijo, marveč gre za «jamstva», ki bodo dovoljevala, da v Trstu še nadalje ostanejo Anglo - amerikanci, da njih čete ostanejo v coni B, da lahko še nadalje i eni i drugi preminjajo STO v vojsko oporišče. Zato tudi predlagajo kondominij, ker bi v tem primeru prav tako pri nas lahko ostale okupacijske čete, ker bi v tem primeru naše Ozemlje še nadalje lahko ostajalo strateško oporišče.

Zato so torej titofašisti proti STO. Njim ne gre za interese našega prebivalstva, njim gre le za interese Atlantskega pakta, za interese balkanske reakcije, za interese grških in turških fašistov, za interese De Gasperija, Papagosa, Eisenhowerja, ameriških «boysev», gruppa, Kesselringa, Mackensena, Adenauerja, za katerih «brambo» bi morali padati tisoči, dezettisoči in stotisoči jugoslovanskih fantov. Za njih je Trst le mesto, iz katerega bi dobivali orožje, ne pa mesto, v katerem živijo desettisoči Slovencev in Italijanov, ki so ljudje, ne pa številke v mapah beograjskih, washingtonskih in londonskih generalov.

Zato, prav zato so titovci tako besni proti mirovni pogodbi, proti ustanovitvi STO. Mi verjamemo, da jim gre za korite, za stolčke, za milijonske profite, za lepo in razkošno življenje (mesec dni na Brionih, drugi mesec na Bledu, tretji v Dubrovniku itd.), a tudi nam Tržačanom gre za kožo, za naše mesto, naše tovarne, naše hiše, naše družine, naše otroke in žene, naše matere in sestre. Tudi nam gre zato, da se rešimo pred smrtjo, da ne okusimo «blagodati» vojne. In mi vemo, prav ob tem titovskem hahljanju zaradi pozornosti ameriškega gospodarja do svojega psa-čuvaja Tita, da načrt za «obrambo» ljubljanske nižine pomeni smrt in uničenje našega mesta.

Na stockholmskem kongresu socialdemokratske internacionale zgleda, da je član komisije, ki je bila v Trstu, predlagal začasno enotno civilno upravo VS OZN na STO in tako dejansko sprejel predlog titov. Vidalija. O tem titovci niso pisali, ker se bojijo, da bi se ljudje oklenili tega predloga. Mi pa vemo, da je ta predlog spričo sedanje nevarnosti najaktualnejši, da ga je treba podpreti, da se je treba boriti za njegovo uveljavitev. Vse zato, ker ljubimo svoje mesto in nočemo postati prva žrtev «obrambe ljubljanske nižine».

Ameriška provokacija z živili v Nemčiji

BERLIN — Sovjetski visoki komisar v Nemciji Semjonov je poslal ameriškemu komisarju pismo, v katerem ga poziva, naj se preneha takozvana dostitev živil prebivalstvu vzhodnega Berlina in naj Amerikanci rajši razdeljujejo ta živila 200.000 brezposelnim v zahodnem Berlinu in 1,500.000 brezposelnim v Zah. Nemčiji.

PO ZASLUGI KOREJSKO-KITAJSKIH VZTRAJNIH NAPOROV

V Koreji se pripravljajo na prenehanje sovražnosti

Ri, ki ga podpihujejo najbolj napadalni krogi ZDA, grozi, da ne bo spoštoval premirja - "Jamstva", ki so jih Amerikanci nudili gen. Nam Ilu - V Korejo so že prispeli nekateri člani nevtralne komisije

V Pan Mun Džomu je že vse pripravljeno za podpis premirja. Včeraj so korejski vojaški dokončali zgradbo, ki bo služila svečanosti podpisa. Oficirske komisije so tudi končale svoje delo. Na zemljevidu so narisale črto, ki bo ločila obe vojski in ki se je v tem zadnjem tednu precej pomaknila proti jugu zaradi težkih porazov, ki so jih doživele singmanrijeve čete. Od časa do časa se pričakuje, da bosta obe stranki sporočili datum plenarne seje, katere se bodo udeležili Kim Il Sun, poveljnik korejskih čet, gen. Pen Teh Uai, poveljnik kitajskih prostovoljcev in gen. Clark, poveljnik «čet Združenih narodov». Premirje bo podpisano od vseh treh.

Toda v trenutku, ko vse zgleda, da se bodo sovražnosti v Koreji končno prenehale, je ameriška lutka Singman Ri ponovno začel groziti. V sredo je izjavil, da ne bo spoštoval členov premirja in da bo 90 dni po otvoritvi politične konference začel sovražnosti proti Severni Koreji. V svoji izjavi pravi, da so Amerikanci prekršili «sporazum», ki ga je sklenil z Eisenhowerjevim odposlancem Robertsonom, češ da so Korejcem in Kitajcem podali «preveč jamstev» glede spoštovanja premirja z južnokorejske strani.

Rijev zunanji minister Piun Jun Tai pa je dejal, da se njegova vlada smatra razrešena dolžnosti spoštovanja premirja. Očividno izjave prikrivajo nov ameriški manever proti premirju v Koreji. Ta manever je dejansko začel zunanji minister ZDA Dulles, ki je na koncu preteklega tedna dejal, da se ZDA niso odrekle svojim ciljem «združitve vse Koreje» in «osvoboditve Azije izpod komunistične nevarnosti» ter da bodo to politiko nadaljevale «kljub podpisu premirja». Vse gleda, torej, da se z Rijeve strani in s tihim privoljenjem ZDA pripravljajo nove provokacije proti premirju, ki bi se lahko v bližnjih dneh podpisal.

Tudi tokrat je le korejsko-kitajska stran pripomogla k izhodu iz zastoja, v katerem se je premirje znašlo po Rijevi provokaciji. Gen. Nam Il je v nedeljo izjavil ameriškemu generalu Harrisonu, da je njegova stranka pripravljena na čimprejšno sklenitev premirja, ako ji Amerikanci nudijo določena jamstva. Harrison pa je Nam Ilu zagotovil, da bodo Južni Korejci spoštovali premirje, da bodo tudi oni prenehali sovražnosti 12 ur po podpisu premirja in se umaknili za 2 km, da bodo Severni Korejci lahko odločno nastopili proti Rijevim četam ne da bi Amerikanci posegli vmes, če bi prekršile premirje, da se bodo Amerikanci držali premirja, četudi bi Rijevci izvedli napad na Severno Korejo in da jim ne bodo dobavljali orožja in materiala; da bodo preostale ujetnike izročili nevtralcem. Harrison ni hotel odgovoriti, ko ga je Nam Il vprašal, koliko časa bodo Južni Korejci spoštovali premirje.

Za sedaj so že prispeli v Južno Korejo nekateri člani švicarske in švedske delegacije, v Peking pa poljske in češkoslovaške delegacije, ki bo imela nalogo, da pazi na spoštovanje premirja. Upamo, da nam bodo bodoči dnevi prinesli dobre vesti, t. j. vest o miru v Koreji.

Težave De Gasperija

RIM — V torek popoldne se je De Gasperi predstavil italijanskemu parlamentu s programom svoje osme vlade. Njegov programski govor je bil zelo hladno sprejet od vsega parlamenta, le demokristjani so mu dvakrat ploskali. V noči od srede na četrtek so monarhisti odločili, da bodo De Gasperiju odrekli zaupnico in glasovali proti njegovi vladi. Zgleda, da bodo proti glasovali tudi socialdemokrati. V tem primeru bo nova vlada padla. Kriza se bo tako znova otvorila. Sam De Gasperi je dejal, da «ni optimističen». V imenu PSI je v parlamentu govoril Nenni, ki je dejal, naj De Gasperi opusti misel «desničarske rešitve» in naj se rajši približa levici. Le tako se bo ustvarila nova, močna parlamentarna večina.

RAZKRINKANJE BERIJE je okrepilo Sovjetsko zvezo

Načrt za prvo šestmesečje t.l. stoodstotno izveden - 231 milijonov rubljev živil D.R. Nemčiji

Po Sovjetski zvezi so se v prejšnjem tednu nadaljevali sestanki partijskih organizacij po mestih, vaseh, po tovarnah in na splošno po vseh deloviščih. Na vseh sestankih so delavci, kmetje, intelektualci obravnavali najnovejše ukrepe partije in vlade proti Judežu Beriji, ki se je hotel dokopati do oblasti, uvesti personalno diktaturo, začeti likvidacijo pridobitev 36 letne izgradnje socializma in ponovno privesti sovjetsko deželo v objem kapitalizma.

Sovjetski listi in prav posebno «Pravda» so v teh dneh nadaljevali z objavljanjem člankov o tej zadevi. V člankih se predvsem poudarja potreba po okrepitvi revolucionarne budnosti proti vsakemu sovražnemu poskusu. V ZSSR se ob tej priliki poudarja da je zelo sintomatično dejstvo, da je Berija začel odkrivati svoj značaj sovražnika sovjetskega ljudstva in dežele, Komunistične partije in vlade v trenutku, ko so imperialisti zaradi miroljubne politike Sovjetske zveze opazili «nevarnost» bližajoče se pomiritve v svetu in ko so zaradi tega začeli organizirati vrsto provokacij proti miru in taboru socializma. Berija je začel javno izvajati svoj protikomunistični in protisocialistični program v trenutku, ko so imperialisti pripravljali provokacijo v Berlinu in v Koreji, v trenutku, ko je Tito na ukaz svojih gospodarjev povečal svoje napore za okrepitev balkanske napadalne osi.

To nam dokazuje, da so imperialisti vse te poteze vnaprej pripravljali, da bi skušali spraviti v težko nevarnost tabor socializma in prav posebno Sovjetsko zvezo.

«Pravda» je v petek objavila uvodnik, v katerem pravi, da se imperialisti zelo motijo, ko napovedujejo zaradi odkritja Berijevega izdajstva oslabitev Sovjetske zveze in tabora socializma. Odkritje Berijevega izdajstva ni znak slabosti ZSSR, marveč znak moči sovjetskega ljudstva in njegovih voditeljev, ki uživajo vse zaupanje narodov ZSSR.

Jasno je, da bi bili imperialisti radi imeli še vedno v sovjetski vladi in partiji svojega človeka, t. j. Berijo, ki bi lahko nadaljeval rovarili proti sovjetski državi. Njegovo odkritje pomeni, da so imperialisti izgubili svojega agenta. Zaradi tega se je sovjetska država znatno okrepila.

Pri tem so seveda precej prizadeti prav titofašisti, ki se radi ne puščajo v debato glede Berijevega bistva. Oni skušajo prav tako kot imperialisti napovedovati «konec» sovjetske države, kar je le njihova pobožna želja, ki se jim ne more izpolniti, kot se ni izpolnila sovražnikom ZSSR, ki so že od Oktobrske revolucije dalje vsako leto napovedovali nien «bližnji konec». Titovci so zelo prizadeti od razkrinkanja Berije, ker so vedno upali, da bodo uresničili svoje sanje o nadvladi nad ljudskimi demokracijami, kar bi bilo mogoče, če bi se bil Berija polastil oblasti v ZSSR. Njihovi računi pa so splavali še enkrat po vodi. Poraženi so bili skupno s svojimi gospodarji v Jugoslaviji, ker so bili pravočasno razkrinkani kot agenti imperializma, poraženi so bili v ljudskih demokracijah, poraženi so bili v svetu in sedaj so bili končno poraženi tudi s tem, da je bil človek njihove sorte v ZSSR odkrit in razkrinkan. Razkrinkanje Berija nam le dokazuje, da so slej ali prej vsi izdajalci delavskega razreda poraženi in da jih prej ali slej zadene roka pravice. slaviji. Dejstvo je, da bi bil Tito že v smetišnici zgodovine, če ga ne bi podpirali ameriški bajoneti.

Najboljši dokaz moči sovjetske države je poročilo Centralnega statističnega urada pri vladi ZSSR, ki je te dni sporočil, da je Sovjetska zveza 100 odstotno izpolnila prvi šestmesečni gospodarski načrt leta 1953. Proizvodnja se je v teh šestih mesecih dvignila za 10% v primeri z isto dobo leta 1952. Istočasno je vlada ZSSR sporočila, da je v teku šestih mesecev D. R. Nemčija prejela 300.000 ton krušne moke in večje količine masla, mesa, olja tkanin, bombaža itdš Vlada ZSSR je vladi D. R. Nemčije dala na razpolago kredit 231 milijonov rubljev za nakup živil v ZSSR.

Jutri, v nedeljo 26. julija ob 8.30 se bo začel v KINU OB MORJU

II. KONGRES BORCEV ZA SVOBODO

ki ga organizira Zveza partizancev in pol. preganjancev STO

Bodo prisostvovali Kongresu predstavnik Mednarodne zveze odporniškega gibanja

KURT PORDES

ter predstavnika italijanskih partizanov in nosilca zlate kolajne

CARLA CAPPONI in DAL PONT

Popoldne ob 17 bo pri BOŽIČIH tabor borcev za svobodo

na katerem bodo prisotni tudi inozemski gostje

Na sporedu so godbeni in pevski nastopi ter ljudsko rajanje.

Strnimo se vsi okrog naših hrabrih in slavnih partizanov

RESOLUCIJA CK KP STO O NALOGAH KOMUNISTOV

Posvetiti vse naše sile borbi za pomiritev na STO in v svetu

Podpreti je treba akcijo odbora miru za civilno upravo - Boj za nacionalne pravice Slovencev in Italijanov je osnovne važnosti - Poostriti revolucionarno budnost

Centralni komite KP STO, ki se je sestal pred dvema tednoma, je odobril resolucijo, ki vsebuje 9 točk. V prvi točki se obravnava vprašanje mednarodnega položaja. V zadnjem času je prišla do izraza vedno večja okrepitev sil miru v svetu kot posledica stalnih sovjetskih naporov za dosego pomiritve. Partizanom miru so se priključile tudi druge osebnosti, ki so to morale storiti pod pritiskom miroljubne želje narodov. Najbolj napadalni elementi ameriškega imperializma so ostali osamljeni. Podpirajo jih le titovci, klerikalna internacionala, nacifašisti in desni socialdemokrati. Da bi nadaljevali svojo vojno politiko, so sprožili provokacije v Berlinu, v Koreji in hočejo pospešiti priprave za pustolovščino singmanrijevega tipa na Balkanu. Zato je borba za mirno rešitev sporov odločilne važnosti. Tej borbi je treba posvetiti vse sile.

V drugi točki resolucija pravi, da so se tržaški partizani miru že uvrstili v duh poziva, ki ga je Svetovni svet miru izdelal na svojem budimpeštanskem zasedanju. Zato so začeli akcijo za imenovanje začasne in enotne civilne uprave na STO, ki uživa vedno večje zaupanje našega prebivalstva. Komunisti, kljub temu da se ne odrekajo svojemu stališču po poštovanju mirovne pogodbe, morajo nuditi vso pomoč tej akciji, biti začetniki novih pobud v tem okviru in mobilizirati okrog te zahteve čimširše množice. Z uresničenjem te zahteve bi se napravil konec sedanjemu navzdržnemu stanju na STO. Kondominij, etnične linije, status quo, ki jih predlagajo Beograd in Rim so pogubnosni za nas.

Tretja točka resolucije pravi, da so z borbo za rešitev našega vprašanja povezane vse konkretne akcije v obrambo demokratičnih svoboščin in narodnih pravic v coni A in B STO.

V četrti točki se pravi, da predstavlja volilna zmaga v Italiji velik prispevek evropskemu miru, za prebivalstvo STO pa pomeni podporo v njegovi borbi za pravilno rešitev tržaškega vprašanja, t. j. za ustanovitev STO. Ta zmaga v Italiji bo pripomogla tudi k utrditvi naših pozicij v Trstu.

Peta točka obravnava vprašanje nacionalnih pravic Slovencev v coni A in Italijanov v coni B. Za obrambo nacionalnih interesov je treba združiti vse Slovence in Italijane. Ta borba mora biti vodena na podlagi bratstva. Ta borba pa je osnovnega pomena za KP STO, za vsakega komunista, za vsako demokratično in napredno gibanje. Njeni cilji velevajo stalno borbo proti obema nacionalizmoma, proti «indipendentizmu» nekaterih titovskih agentov. V ta okvir spada tudi borba proti titovstvu. Zato je treba razkrinkati titovski teror v Jugoslaviji in coni B, njegovo demagogijo in njegove laži, okrepiti solidarnost z zatiranimi narodi Jugoslavije in cone B.

V šesti točki se poudarja potreba po večji povezavi z množicami na podlagi resnega preučevanja njih zahtev in potreb. Zato je treba napovedati odločen boj sektaštvu, oportunizmu, birokraciji in skepticizmu. Poudariti je treba da je delo komunistov na sindikalnem polju izredne važnosti. V sedmi točki poziva CK, naj se nudi večja pomoč ZKM; v osmi točki pa opozarja na važnost širjenja tiska.

Deveta in zadnja točka obravnava vprašanje krajevnih in mednarodnih provokacij.

Zato je treba povečati in okrepiti politično, ideološko in organizacijsko revolucionarno budnost; zato je treba pravilno uporabljati orožje kritike in samokritike, ga razširiti, ker samo tako bomo lahko izboljšali svoje delo, samo tako bomo okrepili vrste partije, samo tako bomo preprečili sovražniku, da bi se na kakršenkoli način vrinil v njene vrste.

Titovska vojaška misija bo v ZDA pomagala izdelati načrte za vojno na Balkanu

Beograjska vlada je pripravljena "braniti" z "jugoslovanskim topovskim mesom" De Gasperija, Francijo in Grčijo - Provokacije proti L. R. Albaniji

Takoj po zaključku konference zunanjih ministrov balkanske osi je titovska vlada povabljena v Washington na vojaške razgovore. Vabilo je prišlo s strani Washingtona, Londona in Pariza. Razgovori se bodo vršili prihodnji mesec in se jih bo udeležila titovska vojaška misija, ki jo bo vodil gen. Vučkovič.

Uradno se bodo trije zahodniki razgovarjali s titovskimi predstavniki o pomoči v orožju Jugoslaviji. Dejansko pa — kot poroča agencija «United Press» — bodo sestavili «načrt» za «obrambo» ljubljanske nižine, dinarskih alp in makedonskega goratega predela. Prav tako se bodo v okviru tega načrta razgovarjali za dobavo tankov, težkega topništva, lažjih vojnih ladij, letal na reakcijski pogon ter buldozerjev za izgradnje cest in letališč v Jugoslaviji. «United Press» pravi, da bo v Washingtonu govora o tem, da bo jugoslovanska vojska morala «braniti» do zadnjega Italijo, Trst, Jadransko morje in Grčijo. Tako bi po načrtu Amerikancev morali Jugoslovani postati topovsko meso, ki naj bi krvavelo za druge, Jugoslavija pa bi morala postati razorano, uničeno in opustošeno bojno polje, na katerem bi se «branili» interesi, ki niso jugoslovanski in ki z Jugoslavijo nimajo nobenega opravka.

V osnutku bližnjih razgovorov v Washingtonu ni mogel manjkati Trst, ki se ga označuje kot velevažno vojaško oporišče, namenjeno dobavi orožja in vojnega materiala Jugoslaviji. Iz vsega, kar smo do sedaj navedli, je postalo jasno, da se na Balkanu pripravljajo težke provokacije. Zato so Amerikanci poklicali v Washington titovce kljub nevolji De Gasperija, zato govorijo o še večji vojaški pomoči Titu, zato sklepajo razne načrte, v katere vključujejo Trst in Ljubljano. Te dni so se poleg tega povečali incidenti na albanski meji. Zato ni nič čudnega, da se naši ljudje z zaskrbljenostjo ozirajo na vse te dogodke, ki lahko predstavljajo uvod v pustolovščino singmanrijevskega tipa na Balkanu. Od titofašistov si lahko vse pričakujemo. Dovolj je pomisliti, da smatrajo Jugoslovane za ničvredno topovsko meso, ki bo moralo krvaveti v interesu drugih. V zvezi z vsem tem je KP STO objavila naslednjo izjavo.

V teku zadnjih tednov je prišel vedno jasneje do izraza izzivalni in napadalni načrt, ki ga imperialisti nameravajo izvesti proti Albaniji preko beograjske klike.

Na zadnji konferenci beograjskih, atenskih in ankarskih zunanjih ministrov, ki se je zaključila 11. julija, je bil izzivalni načrt proti L. R. Albaniji glavni argument, kot izhaja iz samega zaključnega poročila, v katerem se «jamči neodvisnost Albanije», ki jo smatrajo za «moskovskega satelita». Londonski in washingtonski poluradni listi kot «Times», «N. Y. Herald Tribune» in drugi, govoreč o tem «jamstvu neodvisnosti» Albanije, podrejajo zelo odkrito ta «jamstva» predhodnemu strmoglavljenju sedanje demokratične albanske vlade s strani «zaveznikov». Istočasno s temi izjavami je titofašistična klika s še večjo intenzivnostjo obnovila izzivalne napade na albanski meji, katerih odgovornost se s strani titovskega tiska pripisuje L. R. Albaniji zato, da se ostvari ozračje, ki naj bi bilo pripravno za puče, kot so bili izvedeni v Koreji ali pa v zadnjem času v Berlinu.

Na podlagi teh precedentov je bila Titova klika pozvana, naj pošlje svojo vojaško misijo v Washington, kjer bo vojaška konferenca predstavnikov ZDA, Anglije in Francije, ki ima namen pospešiti takozvane «obrambne načrte» na Balkanu, dobavljati državam balkanskega napadalnega pakta, prav posebno pa titovski Jugoslaviji potrebni vojaški material in sestaviti program za usposobitev titovske vojske, ki ji je v izzivalnih načrtih imperialistov dana vloga jurišne čete.

KP STO opozarja vse državljane na težko nevarnost, ki jo ta izzivalni manever predstavlja za mir na Balkanu in za usodo Trsta, ki bi bil ena izmed prvih žrtev pustolovščine korejskega tipa na balkanskem področju; razgaja izzivalno vlogo zločinske beograjske klike in poziva vse javno mnenje, naj bo budno in naj poveča borbo za mir, za civilno upravo v obeh conah zato, da Trst ne bo vojna luka za pustolovščine balkanske osi, marveč da bo predstavljal element mednarodne pomiritve v korist vseh miroljubnih narodov.

Za civilno upravo STO

Tržaški odbor miru je na zadnjem sestanku preučil rezultate zborovanja miru ter ugotovil naraščajoče zanimanje prebivalstva za predlog o civilni upravi na STO. Ni dvoma, da je kampanja za nabiranje podpisov še posebno važna v današnjem položaju, ko postajajo vedno bolj vidni manevri Tita proti našemu ozemlju.

Zaradi tega je treba, da vsi odbori miru, bodisi v mestu, kakor tudi na vasi, pospešijo akcijo abiranja podpisov.

Partizani miru na Barrieri so z vztrajnim delom nabrali do sedaj 1.293 podpisov. Ni dvoma, da bodo imeli s hitrejšo akcijo še boljše uspehe. V okraju Sv. Vid imajo nabranih 863 podpisov. Obvezali pa so se, da bodo z delom pohiteli. Pri Sv. Jakobu so nabrali v zadnjem času nadaljnjih 253 podpisov. V tem okraju je do tega tedna podpisalo predlog za civilno upravo skupno 1602 osebi.

OD TEDNA do tedna

PETEK, 17. julija: Med ZSSR in Francijo je bil podpisan sporazum za trgovsko izmenjavo v znesku 12 milijard frankov na leto — *Že več dni so v teku v* Kalkuti manifestacije prebivalstva proti povišanju prevoznih tarif: indijska policija brutalno nastopa in streljа v demonstrante.

SOBOTA, 18. julija: V Stockholmu se je zaključil kongres socialdemokratske internacionale, ki je kljub vsem svojim histeričnim protisovjetskim izpadom morala sprejeti resolucije za mir v Koreji in Indokini, za pogajanja med velesilami, za vstop Kitajske v OZN in za omogočitev trgovine med Vzhodom in Zahodom — *Dulles* je v nekem svojem govoru izjavil, da bodo ZDA nadaljevale svojo dosedanjo politiki za «osvoboditev» Vzhoda izpod «komunistične tiranije»; to pomeni, da se bodo nadaljevale ameriške provokacije in da ZDA ne nameravajo sprejeti sovjetskih ponudb za mirno rešitev vseh sporov.

NEDELJA, 19. julija: V Hannoverju se je sestalo na tisoče bivših SSovcev; zahodnonemška vlada je na ta shod poslala celo svoje predstavnike — *Vlada* ZSSR je poslala Turčiji noto v kateri poudarja, da Gruzinska in Armenski republika odstopata od svojih upravičenih teritorialnih zahtev na Turškem in da se vprašanje Dardanelov lahko reši v prijateljskem vzdušju med obema državama — *Vsled* neurja je bilo na Japonskem 529 mrtvih in nad 5000 pogrešanih; bilo je za več desetin milijard dolarjev škode

PONEDELJEK, 20. julija: Okrog 10.000 Čangkajškovih vojakov in 200 padalcev se je 16. julija izkrcalo na kitajski otok Tugšan; kitajske čete so takoj odločno nastopile proti izkrcanim oddelkom jih delno uničile in njih ostanke prisilile na umik; Čankajškovci so imeli ob tej priliki 2664 mrtvih in 715 ujetih — *L. R. Madžarska* je načrt za prvo polletje 1953 izpolnila 103 odstotno — *Vlada* Izraela je zaprosila vlado ZSSR, naj se med deželama ponovno vzpostavijo diplomatski stiki, prekinjeni od februarja; ker je vlada Izraela zagotovila, da se ne bodo več vršila protisovjetska dejanja v državi in da se Izrael ne bo udeležil protisovjetskih zarot, je vlada ZSSR sprejela prošnjo.

TOREK, 21, julija: V angleški zbornici se je začela diskusija o zunanji politiki; laburisti so zahtevali od vlade, naj pospeši napore za konferenco 4; naj razširi trgovino z Vzhodom, naj predlaga zmanjšanje oborožitve in diskusijo o azijskih vprašanjih v OZN

SREDA, 22, julija: Frankistična policija je aretirala 30 protifašistov — *Med* Romunijo in Finsko je bil podpisan letni trgovinski sporazum za izmenjavo blaga v znesku 2 milijonov dolarjev — *V Rimu* se je začelo nacionalno zborovanje miru — *Pri* Agrigentu v Siciliji so veleposestniki odvrgli dve bombi proti trem voditeljem tamkajšnje Delavske zbornice; k sreči ni bilo ranjenih.

ČETRTEK, 23. julija: V italijanskem parlamentu se nadaljuje diskusija o novi De Gasperijevi vladi za KPI je govoril poslanec Gullo — *Angleška* vlada je od ameriške zahtevala pojasnil glede Rijeveja zadržanja; Robertson je dejal, da upa, da bo Ri držal besedo — *Ob obletnici* osvoboditve Poljske s strani sovjetske armade je predsednik vlade Bierut govoril o gospodarskem razvoju dežele.

Smrtna obsodba v Jugoslaviji

PRISTINA — Okrožno sodišče je obsodilo na smrt Milutina Aršiča, drugih pet njegovih tovarišev pa na več let zapora. Obtoženi so bili «vohunstva», «umora» polkovnika UDB, organiziranja partizanske čete. In potem titovci čvekajo o «monolitnosti».

PEKING — 16. julija se je 10.000 Čankajškovih vojakov in 200 padalcev izkrcalo na kitajskem otoku Tunšan. Kitajske čete so večji del izkrcanih mož uničile. Ostali pa so morali pobegniti. Ob tej priliki je bilo ubitih 2664 Kuomindanovcev, 715 pa je bilo ujetih.

Milijonska afera v Ljubljani

LJUBLJANA — Ljubljanski listi od sobote objavljajo vest o zasedanju mestnega odbora Ljubljane, na katerem «so predsednik Jaka Avšič, podpredsednik Leopold Kreže in tajnik Niko Pogačar ter celotni gospodarski svet podali ostavko po kritični analizi dosedanjega dela». V svojem «mea culpa» je gen. Avšič dejal, da gre «za birokratizem, za oportunizem in za škodljive posledice dela», dočim je tožitelj Vlado Krivic dejal, da gre za monolomaren odnos do imovine, za nezadostno spoštovanje nezakonitosti in demokracije, za nezadostno kontrolo nad trošenjem sredstev, za anarhijo itd.

V teku razprave na zasedanju mestnega sveta v Ljubljani se je zvedelo, da gre za težke nerednosti v gospodarskem svetu, da sta bila zaradi tega aretirana Edi Stefan in ravnatelj «Tekstila», t. j. brat gen. Avšiča, dosedanjega mestnega župana, da je podpredsednik Ljubljane Kreže imel vknjiženih na svoje ime v Trstu 700.000 lir, v Ljubljani pa kar 800 milijonov dinarjev.

Dejstvo je, da gre tu za velikanski škandal, ki ga skušajo titofašisti na vse načine spraviti v pozabo. Pod pritiskom javnega mnenja so aretirali sleparja Edija Stefana in brata ljubljanskega župana trgovca Avšiča. Ker javnemu mnenju vse to ni bilo zadosti, so morali sklicati mestni svet in odvzeti funkcije županu Avšiču in njegovim pomočnikom. S tem skušajo zadovoljiti javno mnenje in pomašiti vso zadevo.

«Že ko smo pisali o aretaciji trgovca Avšiča, smo trdili, da tu gre za velikansko sleparijo. Vprašali smo, v kakšni meri je v to afero vmešan gen. Avšič. Potem ko so nam potrdili z njegovo ostavko, da je imel tudi on prste vmes pri aferi, vprašujemo, kje so glavni krivci, saj je nemogoče, da so se sleparije začele in nehale pri gen. Avšiču. Tu je bila tudi kakšna druga roka vmes, kot sušljajo po Ljubljani. Dejstvo je, da Ljubljana ni zadovoljna, da so našli «grešne kozle». Ljubljana hoče in zahteva, naj se gre dalje, naj se pogleda v vladni krog!

Odstavljen ljubljanski župan je svaka titovskega svetovalca v Trstu Dekleve.

Seja Vrhovnega sovjeta

MOSKVA — Prezidij Vrhovnega sovjeta ZSSR sporoča, da se bo Vrhovni sovjet sestal 5. avgusta in ne 26. julija, kot je bilo prej objavljeno.

ZRCALO

KRIVI PREROK

«Slavni mož» se je oglasil v «Primorskem» od 19. t. m., da tudi on pove «svojo» o «sovjetski krizi». Naj naši bralci vedo, da je to «znameniti» Franc Stoka, ki je po likvidaciji Babiča ponovno prišel v ospredje iz kotička pozabe, v katerega so ga njegovi nadrejeni potisnili zaradi njegovih znanih «političnih sposobnosti». No, ta človek se v «Primorskem» postavlja v obleki novopečenega «teoretika», govori o «krizi» sovjetskega sistema, napoveduje skorajšnji konec Sovjetske zveze in «kominformizma» itd. V svojem življenju se ni niti toliko navadil, da bi vsaj postal izviren v svojih «sodbah». Ali morda ne pišejo iste reči skozi 36 let vsi buržoazni listi, ali ni isto «napovedoval» Trocki, ali se ni s temi «prerokbami» bavil Hitler, ki je dejal, da bo 7. novembra 1941 vkorakal v Moskvo in paradiral na Rdečem trgu? Vsakokrat so ti krivi preroki prej propadli kot sovjetska država. Vsakokrat je po teh prerokbah sovjetska država postala močnejša. Tudi Stokove «napovedi» bodo doživele usodo vseh njegovih prednikov. A to še ni vse. «Slavni» Stoka pravi tudi, da «demokratično gibanje preživlja kot povsod tudi pri nas veliko krizo. Ne glede na to, da se «Kominformizem» povsod po svetu utrjuje, se je «kriza» v tržaškem demokratičnem gibanju porodila le v bolni domišljiji Stoke. Morda pa govori o svojem «gibanju». V tem ima prav: saj ga ni nikjer na spregled. Kje so njegove «socialistične sile» ameriškega in dolarskega kova? Pridejo na dan le, ko gre za stavkokaštvo: ob priliki splošne stavke 1950, v agitacijah po ladjedelnicah, sedaj z odobravanjem nastopa policije proti stavkajočim uslužbencem Delavskih zadrug itd. Verjamemo, da je Stoka v krizi, verjamemo, da je tudi titovstvo v krizi v svetu in v Jugoslaviji. To odgovarja resnici. Da pa je «kominformizem» v krizi, tega mu nihče ne verjame, saj je dovolj, da se ozremo na bližnjo Italijo, kjer so komunisti in socialisti pridobili na volitvah 2 milijona glasov! Stoka naj le prerokuje dalje. Če bo šlo tako naprej, bo moral prav kmalu nadaljevati svoje prerokbe na Luni, kamor se bo moral zateči.

UCINEK PROTESTOV

«Primorski» od 22. t. m. objavlja vest, da je predstavnik Tita v Trstu dr. Zemljak protestiral pri ZVU zaradi raznarodovanja od hodniku Trst-Trzic. S tem protestom se postavlja list, ki svečano prikazuje, «kako se matična vlada zavzema za slovenske pravice». Dejstvo je, da smo po vsakem takem protestu opazili, kako se je položaj Slovencev v coni A poslabšal, Titova vlada protestira — ZVU pa pospešuje svojo diskriminacijsko politiko. Kakor da bi bili zmenjeni. Ti protesti niso nič drugega kot pesek v oči naivnim Slovencem ker se naše vprašanje lahko reši le z ustanovitvijo STO. Status quo, kondominij ali etnična delitev pomenijo le poslabšanje našega položaja. Če se beograjska vlada v resnici hoče zavzeti za naše pravice in če ji tržaški titofašisti hočejo v tem slediti, naj zahtevajo skupno z nami ustanovitev STO. Tega pa tržaški Slovenci ne bodo nikoli dočakali: za titovce so prej interesi Amerikancev, ki hočejo ostati tu, potem interesi balkanske osi, ki jim sledijo interesi Tita in njegove klike in šele na koncu so interesi Slovencev. Tako se titovci omejujejo le na demagoške proteste, ki le slabšajo naš položaj.

O «KROKARJIH»

«Demokracija» se zelo raburja, ker smo ji ob njenem pisanju glede Rosenbergovih očitali, da je «krokarska». Razburja se tudi, ker smo ji očitali, da je za njene ljudi dovolj biti komunist zato, da se ga lahko usmrti. Saj je prav tako: Rosenbergova sta bili usmrčena, ker sta parkrat brala komunistično glasilo, ker sta enkrat podpisala neko polo v prid nekega komunista, ker sta dala nekaj dolarjev za žrtve frankizma. Vohunstva pa jima niso dokazali. Ali sodniki, ki so usmrtili Rosenbergova niso prijatelji «Demokracije»? Torej, zakaj se «Demokracija» toži. Naj nam rajši prinese dokaze, da sta bila Rosenbergova vohuna, potem bo lahko pisala, da sta bila upravičeno usmrčena. Do tedaj pa jo bomo smatrali za krokarsko, ker se naslaja nad umorom dveh nedolžnih ljudi.

DISKUSIJA NA SEJI Centralnega komiteja KP STO

Podajamo v kratkem izvlečku intervencije, ki so jih imeli posamezni tovariši po Vidalijevem referatu na zasedanju Centralnega komiteja KP STO, o katerem smo zadnjič poročali.

Alojz Markovič je prikazal gesla in metode «indipendentistične» propagande po slovenskih vaseh. Proti temu mora KP kar najbolj popularizirati svoje stališče v pogledu Tržaškega ozemlja ter razkrinkati titovsko akcijo za kondominij. Velike so še možnosti prepričevanja med Slovenci, ki so pod vplivom slovenskih klerikalcev in Agnelettovih liberalcev.

Emilio Semilli je poudaril važnost tesnejše povezave borbe tržaških delavcev s široko akcijo CGIL za zboljšanje življenjskih pogojev in za obrambo demokratičnih svoboščin delovnih ljudi.

Giordano Pacco se je dotaknil ljudske kulture ter obrazložil velik pomen delovanja prosvetnih društev. Predvsem dolžnost je komunistov, da se vključijo ter aktivno sodelujejo v njih.

Lino Crevatin poroča o uspehih kampanje za širjenje tiska, ki se je začela po zadnjem kongresu KP. Prikazal je uspehe in pomanjkljivosti posameznih sekcij na podlagi konkretnih podatkov in številk. Obenem je najavil tudi bližnji začetek «Meseca tiska», ki naj predstavlja višek v kampanji za razpečavanje demokratičnega tiska. Treba je predvsem okrepiti že obstoječo mrežo razpečevalcev. Predlaga, naj KP izda ob tej priliki poseben poziv.

Galliano Donadel je govoril o širokih možnostih sindikalne mobilizacije v Arzenalu in drugih velikih podjetjih. Treba pa je ojačenje dela sindikalnih voditeljev-komunistov v teh podjetjih, ki naj se tesneje povežejo z borbami delavcev.

Paolo Sema vztraja na tem, da se je treba še bolj poglobiti in zasledovati vprašanja kmetov tržaškega predmestja in podeželja. Nadalje prikaže potrebo, da v Trstu izkoristimo med pripadniki italijanskih vladnih strank izide in izkušnje zadnjih volitev v Italiji. Nadalje obravnava vprašanja mladine ter potrebo, da se komunisti bolj zanimajo za vprašanja kulture in šole ter se na ta način približajo mladini.

Antonio Cattonar v kratkih obrisih poda zaostritev politične in gospodarske krize v Združenih državah, zaradi česar se tudi tam vedno bolj širi mirovno gibanje kljub velikemu pritisku s strani vlade in tajne policije. Kritizira dalje premajhno zanimanje sindikalnih organizacij za borbo za mir na Tržaškem, za kar pada glavna odgovornost na komuniste.

Laura Weiss priporoča večje sodelovanje demokratičnih organizacij pri podpisni akciji za civilno upravo. Treba je z raznimi pobudami prikazati pomen te važne akcije. Končno govori o sodelovanju s socialisti.

Giuseppe Pogassi podčrtuje važnost borbe v občinskih svetih kot del splošne razredne borbe, kar je vedno bolj vidno spričo finančne politike buržoaznih strank. Potrebno je tesnejše sodelovanje partijskih organizacij z demokratičnimi svetovalci. Okrepiti je treba borbo proti klerikalizaciji javne uprave.

Pino Burlo osvetli napake v delu komunistov po tovarnah; posebno podčrtuje, da so politične diskusije preveč površne zaradi česar pride do nerazumevanj in dvomov med delavci. Treba je dati poguma in zaupanja v uspeh, če se hočemo uspešno boriti proti politiki strahovanja. Delo komunistov mora biti bolje organizirano ter usmerjeno k temeljnim političnim vprašanjem ter vsakdanjim stvarnim problemom delavcev.

Marija Bernetič opozarja na potrebo stalne ideološke budnosti v vrstah Partije, posebno še spričo zadnjih protisovjetskih provokacij. Nato prikaže provokatorsko politiko titofašistov v tržaškem vprašanju. Zato moramo biti budni, ne smemo biti popustljivi niti površni spričo kakršnega koli titovskega manevra. S tem v zvezi je naštela tudi nekaj primerov pomanjkljive budnosti. Za tem je obravnavala pomen delovanja komunistov v prosvetnih društvih ter poznavanja stvarnih problemov slovenskega ljudstva.

Justo Košuta obravnava pomen pravilne rešitve tržaškega vprašanja za Slovence ter za njihove narodne pravice. Priporoča, naj bodo kulturne prireditve dobro pripravljene, posebno še z umetniškega vidika.

Davide Pescatori govori o vplivu volilnih izidov v Italiji na tržaško mladino, posebno še velik odstotek glasov mladincev za demokratične liste. Odpira se možnost široke fronte mladine v obrambo njenih pravic, zato pa je nujno potrebna trajna pomoč Partije.

Livio Soranz poda pregled stanja v Delavskih zadrugah, posebno po zadnjih važnih dogodkih, kot so oddaja nekaterih prodajaln v najem zasebnikom itd. Predlaga poseben poziv KP v tem vprašanju.

Martin Montanja obravnava provokatorsko politiko titovcev v dolinski občini ter podčrtuje potrebo nenehne borbe proti njim.

Alessandro Destradi prikazuje možnost vpisa mnogih novih članov v KP. Nato govori o delu sekcijskih komitejev ter o dolžnostih članov CK, da jim pomagajo. Nekateri komiteji ne polagajo dovolj važnosti na stvarna vprašanja prebivalstva ter se premalo zanimajo zlasti za občinske zadeve.

Arturo Calabria iznaša kritike proti nekaterim delovnim metodam komunistov v vodstvu sindikalne organizacije na škodo kolektivnega dela.

TOV. TONZAR O TITOVSKIH KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH

Namesto dela sem našel v Jugoslaviji batine in "lagerje„

Tov. Tonzar je bil obsojen na 3 leta zapora - Pripoveduje o junaškem zadržanju jugoslovanskih komunistov - Titovci so slabši kot nacisti

V našem listu začenjamo s tem tednom objavljati članke, ki jih je spisal za nas tovariš Mario Tonzar iz Turjaka na Goriškem. Tov. Tonzar je pred podpisom mirovne pogodbe z Italijo šel v Jugoslavijo, da si poišče delo. Bil je in je komunist. Kot tak je tudi mislil, da bo tam po svojih močeh pomagal jugoslovanskemu ljudstvu pri graditvi novega in lepšega življenja. A po Titovem izdajstvu je v Jugoslaviji našel le preganjanje, batine, nečloveško trpljenje, zapor in koncentracijska taborišča. Z njim so isti križev pot preživele — marsikateri ga še preživlja — stotine in stotine tržiških delavcev — Italijanov, ki so po 25 letih fašizma v Italiji okusili — nekateri ga še okušajo — jugoslovanski fašizem, ki je še brutalnejši od svojega Mussolinijevega in Hitlerjevega vzorca.

Dogodki, ki nam jih tov. Tonzar opisuje v svojih člankih, so tako pretresljivi, da se človeku zdi skoraj neverjetno, da se kaj takega lahko nekaznovano dogaja v drugi polovici XX. stoletja v eni izmed evropskih dežel. Članki tov. Tonzarja so resna obtožba proti titofašističnemu režimu, proti njegovim metodam, proti njegovemu terorju. Ti članki nam dokazujejo, da imamo prav, ko nenehno pozivamo naše ljudstvo na brezkompromisni boj proti zverinam, ki so se polastile oblasti v Jugoslaviji in držijo pod svojo okrutno peto 17 milijonov Jugoslovanov. Ti članki razgaljajo zločinsko bistvo titovskega režima, ki dobiva za nadaljevanje svojega početja na stotine milijonov dolarjev iz ZDA, iz nemških bank, od angleških in francoskih topovskih tovarnarjev. Ti članki nam dokazujejo, kako si ameriški mogotci, ki so danes gospodarji Jugoslavije in njene vlade, zamišljajo «zahodno demokracijo» in kako skušajo preko vojaškega, finančnega in moralnega pritiska spremeniti vse svoje satelitske dežele v fašistične države, kjer naj bi se odpravile človečanske pravice in svobočine in kjer naj bi se na njihovo mesto uvedle metode množičnega fizičnega iztrebljanja vsakega borca za mir in demokracijo, nacionalno neodvisnost in svobodo.

Članki tov. Tonzarja nam prikazujejo, kako se junaško zadržujejo naši jugoslovanski tovariši po koncentracijskih taboriščih, kako nočejo kloniti pred titovskim terorjem, kako se kljub batinam, mrcvarjenju in umorom ponosno vedejo. Ti članki nam prikazujejo svetle like Vlada Dapčevića, junaka generala Branka Petričevića, ki so ga lani titofašisti ubili, herojev iz delavskih, kmečkih in intelektualskih vrst, neuklonljivih borcev iz Crne gore, Bosne in Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije in Slovenije. Ti članki nam dokazujejo, da je vedno več ljudi, ki se v Jugoslaviji brez strahu borijo proti titofašizmu. Zato nas ti primeri pozivajo k še večjim in konkretnejšim naporom za pomoč jugoslovanskim narodom v boju za strmoglavljenje krvavega Tito-Rankovičevega režima.

UREDNISTVO

1.

24. februarja 1950 sem bil na Sušaku obsojen z večjo skupino drugih tovarišev iz Tržiča na 3 leta zapora zaradi «kominformizma». Ko sem se še pred podpisom mirovne pogodbe z Italijo odpravil v Jugoslavijo, da si poiščem delo, nisem mogel niti od daleč slutiti, da bom po 25 letih fašizma in terorja v Italiji moral še okusiti jugoslovanski fašizem, ki je na splošno slabši od Mussolinijevega in prekaša Hitlerjev nacizem. Sel sem tja z velikim navdušenjem. Našel pa sem koncentracijsko taborišče. Sem šel tja, da spodobno živim kot človek. Obnašali pa so se napram meni in stotinam drugih tržiških delavcev ter tisočem Jugoslovanov kot napram živini, kot napram živemu bitju, ki mu je treba prizadeti čimveč muk zato, da se ga v strašnem trpljenju spravi iz tega sveta ali da se ga spremeni v fizično in moralno pohabljenega človeka.

Tri leta sem preživel v titovskih «lagerjih» in sem v tem času srečal več tovarišev iz Tržiča in iz Jugoslavije. Starejši od njih so mi pripovedovali o trpljenju v francoskih taboriščih potem, ko so se morali vrniti iz Spanije, o življenju v Mussolinijevih zaporih in internacijah, o mučenju v nacističnih «lagerjih». Vsi pa so si bili edini v sodbi, da titovski «lagerji» zdaleka prekašajo vsak pojem, ki si ga je človek mogel ustvariti o «lagerju» kot takem, celo o najslabšem «lagerju» nacistične Nemčije. Vsi starejši tovariši, ki so bili v nacističnih rokah, so enotno zagotavljali, da so bili nacisti vsaj toliko «humani», da so ljudi spravljali v taborišča zato, da so jih ubijali, dočim jih titovci spravljajo v «lagerje» zato, da jih čimveč mučijo, da najdejo najbolj rafinirane in brutalne načine za njih trpinčenje. Oni hočejo, da pripornik trpi do zadnjega trenutka svojega življenja. Oni mučijo tako, da se človek znajde med življenjem in smrtjo. Tedaj ga spravijo ponovno na noge, da ga lahko še z večjim užitkom trpinčijo in mrcvarijo.

V mojih člankih bodo opisane grozote, ki se bodo zdele marsikateremu bralcu neverjetne. Da, tudi meni, preden sem vse to na lastni koži poskusil, se je zdelo nepojmljivo, da si lahko kakršen koli človek predrzne — danes — kaj takega napraviti. Saj živimo vendar v dobi največjih in najpomembnejših tehničnih odkritij vse človeške zgodovine! A kljub temu v «lagerjih» Jugoslavije se danes z ljudmi ravna kot so s «čarovnicami» ravnali v srednjem veku. Le tisti, ki je preživel nekaj časa v titovskih «lagerjih», lahko razume, kaj se tam dogaja. Jaz pa si zastavljam cilj, da to razumejo tudi tisti, ki si v svoji pošteni naivnosti mislijo, da je nekaj takega danes nemogoče. Jaz hočem, da se o teh grozotah seznani čimvečje število ljudi, da se seznani javnosti, ker sem to obljubil tovarišem Italijanom in Jugoslovanom, ki še dalje trpijo v tistih «lagerjih».

V drugem članku bom začel pripovedovati o kalvariji, ki sem jo tri leta doživljal po titovskih taboriščih in o zločinih, s katerimi so si titovci pred človeštvom in zgodovino za vselej umazali roke. Jasno je, da iz teh muk, ki jih ljudje preživljajo, se more roditi le sovraštvo. In v tem sovraštvu bodo prej ali slej izginili nečloveški rablji, ki so danes na oblasti v Jugoslaviji!

MARIO TONZAR

(Nadaljevanje sledi)

HOWARD FAST: AMERIŠKI ZAPISKI

Debata s študenti na Harvardski univerzi

II.

Sredi aprila sem potoval dvakrat v Boston: dve etapi dolgega potovanja, na katerega sem se podal takoj po končanj zadnji vojni, romanje od mesta do mesta po vsej širni ameriški zemlji. Govoriti in boriti se, sklicevati se na logiko besed izgleda tako neznatna stvar: tako malo nas je proti vsej mogočnosti korupcije, proti monopolu tiska, radia in televizije. A vendar mora biti naše delo opravljeno. Ponavljamo sami sebi: «Dokler bo v Ameriki en sam glas, ki bo brez strahu govoril resnico, bodo drugi imeli še upanje in ne bodo molčali.»

Povabilo me je povabil pred nekaj meseci študentovski svet pravne fakultete Harvardske univerze v Bostonu, naj vodim debato o stanju v Hollywoodu. Toda čim sem sprejel povabilo, se je vlad terorja in strahovanja, ki je vladal v Hollywoodu, zlil tudi nad Boston in na Harvardsko univerzo. Oni pošastni organizem, ki se imenuje Odbor za protiameriško delovanje, je postavil svoje samovoljno sodišče tudi v New England in je začel svoje preiskovalno delovanje na univerzi; študenti pravne fakultete so se prestrašili in so nemo doma preklicali povabilo na debato, ki so mi ga prej poslali.

Drugim študentom pa se je stvar zdela le preveč važna, da bi jo tako spustili iz rok. Neka skupina konservativnih študentov me je povabila v Boston na debato pod svojim pokroviteljstvom. Sprejel sem vabilo. Moj nasprotnik v tej debati je bil profesor Reichhaur, ravnatelj Oddelka za študij o Daljnem vzhodu, torej največja autoriteta v japonskih in korejskih zadevah. Predmet debate je bil sledeči: «Ali je res, da je vojska Združenih narodov na Koreji kristila stvari miru?» Jaz sem, nasprotno, zastopal nasprotno stališče.

DEJSTVA PROTI KLEVETAM

Ne tajim, da se me je lotila nervoznost, ko sem zvedel, kdo bo moj nasprotnik v debati. Moja izobrazba in moja kultura osnovana sta iz znanja, vzetega kjer sem pač mogel, večjidel v bornih in umazanih stanovanjih, v malih newyorških prodajalnicah; ceste studenti so izgledali zaskrbljeni zaradi poražene premoči mojega nasprotnika. A vendar je bil profesor, ki je nasprotoval mojim lokazovanjem, popolnoma poražen.

Spočetka je meril z očmi predavalnico, nabito polno študentov, se smejal in izjavljal, da ta predmet tako samo po sebi umeven, da bo prav težko nudil možnost diskusije. Kaj nas je klicalo v Korejo, če ne prav obrambo miru?» Jaz pa sem s svoje strani ves teden, dan za dnem zbiral dejstva in podatke o tem vprašanju ter sem usul cel plaz dokazov.

Na kričanje onega profesorja, na njegova prekinjanja in nalcevanja sem postavljal stvari dejstva. In na koncu debate so bili študenti ali na moji strani ali pa so pretreseni molčali. Znašli so se pred golimi in trdimi dejstvi. Železna zavesa lažnesnage in obrekovanj se je za trenutek dvignila in oni so imeli priložnost videti, kaj se skriva za njo. To, kar so oni mednje videli ali česar so se podzavestno bali, je zraslo pred njihovimi očmi kot jasna in stvarna resnica. Onega večera so moje besede dosegle petsto mladih ljudi. Toda petsto oseb je vendar še tako malo! To morate narediti: da je nasprotnika in najpretresljivejšo stvar današnje Amerike to, ko je bilo mogoče odrezati naši državo od vsega ostalega sveta.

Dva dni kasneje sem bil zopet v Bostonu. To pot za debato o svobodi kulture na bostonski univerzi. Moja nasprotnika sta bila James T. Farrel, korumpirani trockist, in Ludvik Lewisohn, zakrknjen klerikalni fašist z zelo umazano vestjo. Ona dva se nista niti zdaleka bala cenzure, ju ne zadeva, kakor ne zadeva fašizma. Edina nevarnost, ki sta jo ob tej priliki mogla videti, bila moja oseba, Howard Fast.

PRODANE DUŠE

Prav gotovo nimam često prilike srečati se z ljudmi takšnega kova, ljudi, prodanih tako popolnoma reakciji in fašizmu, da prevzamejo nalogo in vlogo bitnicev, ki na nož branijo vsakršno okrutnost imperialistov. Dve uri nista delala drugega, kot kala proti meni svoj strup in praznila svojo vrečo laži. Navajam to, kar se je zgodilo potem, ne zato, da bi delal reklamo sebi, prepričevalnim sposobnostim, marveč samo zato, da bi pokažem, da zna naša mladina v tolikih letih vtepanja laži še tudi misliti z lastno glavo, vsaj v določenih mejah. Skiceval sem se na dejstva in nisem imel pretrebe, da bi preklinjal: poslušalci so odobrili moja dokazovanja in jih nasprotnika nista prepričala. Na koncu se mi je šest učencev Ludvika Lewisohna, ki poučuje na Brandies University, približalo ter se mi zahvalilo, da sem prisostvoval njihovemu zborovanju ter se udeležil debate.

«OČIŠČENI» MOZGANI

Ni treba, da tu navajam vse grozote, ki jih pri nas uganjajo fašisti. Vsak dan se vračajo iz Koreje ameriški ujetniki. Tu Združenih državah jih denejo pod ključ v razne zavode ter jih ločijo od sveta, da bi se njihovi možgani lahko «očistili» vsakršnih «komunistične» ideje, s katero so se «okužili» v Koreji.

HOWARD FAST

VU POSTAVLJA NA LAŽ RADIO TRST II.

Porazno gospodarsko poročilo za prvo tromesečje tekočega leta

Neprikriti pesimistični izgledi za bodočnost - Nekaj zanimivih podatkov o industriji, prometu in brezposelnosti - Bliskovito naraščanje meničnih protestov

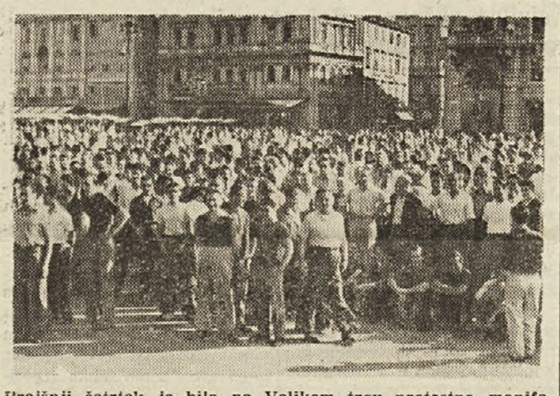

Prejšnji četrtek je bila na Velikem trgu protestna manifestacija tržaških delavcev, ki so dali duška svojemu ogorčenju zaradi novih poviškov občinskih davščin

Tukajšnja slovenska radijska postaja bo odnesla nedvomno odlično za hlapčevanje svojemu anglo-ameriškemu gospodarju. Ni je oddaje, pa naj bo politična, kulturna, znanstvena ali katero koli, v kateri ne bi radio Trst II. na vse pretege poveličeval «blagodati» onstran luže in se navduševal za «demokracijo» svojih gospodarjev. Tako je prejšnjo nedeljo, t. j. 12 t. m. posvetil rubriko «iz delavskega sveta» samemu hvalisanju in opevanju vseh mogočih dobrot, ki naj bi jih bil deležen tržaški delavec po zaslugi takozvane ameriške «pomoči». Za oboževalce «dolarske demokracije» je očividno v Trstu vse v najlepšem redu. O brezposelnosti ni ne duha ne sluha, delavec ima vsega v izobilju, trgovine so polne kupcev, v pristanišču čaka vedno vrsta tovornih in potniških ladij, mestna zastavljalnica pa sploh ne pride več v poštev. Torej sam med in mleko, vse seveda po zaslugi ameriških dolarjev. To je bilo dejansko pravo bistvo bajke, ki jo je natvezel poslušalcem radio Trst II.

Toda na njihovo nesrečo so se prav ob tej priliki pošteno opekli. Tokrat so jih namreč postavili — seveda nehote — na laž sami njihovi gospodarji. Ni še minul teden, ko je izdano od VU običajno tromesečno gospodarsko poročilo za dobo od 1. januarja do 31. marca tekočega leta. Poročilo je tokrat, in to prvič, odkar jih VU opjavlja, porazno na celi črti. VU sploh ne skuša več prikrivati pesimističnih izgledov za bodočnost naše cone. Noče pa iskati vzrokov tega obupnega stanja. Pri tem pa ima v titovcih najboljše zagovornike, ki skušajo prikriti glavnega krivca in preobračati neovrgljiva dejstva.

V tem poročilu se najprej ugotavlja zmanjšani obseg pobranih davkov na poslovni promet in prenos lastništva, kar pomeni, da se je znižal trgovski promet in da je padla industrijska proizvodnja. Kar se pa tiče toliko opevane dolarske pomoči, se slednja omejuje samo še na kakih 200 milijonov lir, ki bodo izplačani v drugem polletju. Kljub nad 20 milijardam lir, ki so jih «darovale» ZDA v teku svojega paševanja na našem Ozemlju, se splošno stanje ni prav nič izboljšalo in to nam dovolj zgovorno pove poročilo samo. Titovci skušajo seveda prikazati stvar v potvorjeni luči, češ da je šel ta denar v dobrobit Italijanski republiki. Iz tega bi bilo treba torej sklepati, da se je «blagostanje» preselilo v Italijo. Toda našim delavcem so prav dobro znane razmere, v katerih se nahajajo italijanski delavci. Saj ni nikaka skrivnost, da preživlja italijanska industrija in gospodarstvo slično krizo, kot jo beležimo v našem mestu. Isto se dogaja v Franciji, Belgiji in vseh državah, ki so v kleščah Atlantskega vojnega pakta, nosilca krize, brezposelnosti in stromaštva.

Kar se tiče stanja naših ladjedelnic prepuščamo besedo poročilu VU, ki pravi: «Tržaški arsenal gre po obdobju polne zaposlenosti nasproti obdobju krize zaradi pomanjkanja naročil.» O ladjedelnici Sv. Marka pravi da «je praktično končala gradnjo potniških ladij.» Znižalo se je tudi število zaposlenih v industriji in sicer od 30,298 v marcu 1952 na 29.068 koncem marca t. l. ILVA beleži viden padec proizvodnje, ki je znašala v 4. tromesečju 1952 50.904 tone, dočim znaša v prvih treh mesecih tega leta 43,929 ton. Znižala se je proizvodnja čistilnic mineralnih olj, ki je padla v istem razdobju od 191.335 na 175.706 ton. Trgovski promet je padel od 2,090.097 na 1,414.552 ton. Značilne so nadalje ugotovitve VU glede stanja malih trgovcev, ki so skušali oživeti promet s pomočjo razprodaj, likvidacij, plačilnih olajšav itd., kar pa jim je le malo uspelo. Tudi pomorski in železniški promet beleži naravnost porazne številke. V primeru z lanskim prvim tromesečjem beleži padec za 22 odst.

Poglejmo kako se izraža poročilo v pogledu brezposelnosti: «V obravnavanem tromesečju se je stanje brezposelnosti močno poslabšalo v odnosu z brezposelnostjo na koncu 1952. leta.» Število zaposlenih beleži ob koncu obravnavanega tromesečja znižanje za 1.568 oseb. K temu moramo pripomniti, da je dejansko stanje povsem drugačno. Saj je celo ravnatelj Urada za delo dr. Petris priznal na nekem sestanku, da je število brezposelnih v prvih mesecih t. l. porastlo za približno 3.500 oseb. Uradne statistike seveda o tem molčijo.

K ugotovitvam VU naj dodamo še nekaj podatkov o porastku meničnih protestov in zastavljenih predmetov. Menični protesti so porastli od 8,415.000 v letu 1947 na 39,929.000 lir v letu 1952. Prvo tromesečje 1953 pa beleži nadaljnje katastrofalne porastke: januar 52,741.000, februar 49 milijonov 781.000, marec 52,698.000. In še par številk iz zastavljalnice. V letu 1949 je bilo zastavljenih 66.360 predmetov, za katere so izplačali skupno 300,650.000 lir, ki so do leta 1952. narasli na 108.745 za vsoto 589.200.000 lir. V januarju tekočega leta pa imamo kar 111.393 za vsoto 605.120.000, februarju 115.811 za vsoto 634 milionov 420.000 in marcu 117.903 zastavljenih predmetov za vsoto 653,640.000 lir .

To so danes tragične posledice osmih let vojaške okupacije, vključevanje našega ozemlja, ne samo v italijansko gospodarstvo - kot hočejo prikazovati titovci — marveč predvsem v pogubonosni Atlantski blok, ki je najhujše breme in ovira za razvoj gospodarstva, industrije ter v splošnem katere koli panoge javnega življenja.

Na radiju Trst II. pa so napra-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Z mladinskega praznika, ki je bil v nedeljo v gozdiču pri Zavljah. Udeležencem govori tov. Moranino, tajnik Svetovne zveze demokratične mladine

Naloge komunistov v širjenju tiska

Centralni komite KP STO je na svojem zasedanju 11. in 12. julija razpravljal med drugim tudi o rezultatih in izkušnjah kampanje za širjenje tiska naše partije in o njeni okrepitvi. V zvezi s tem opozarja vse organe partije in vse njene člane na naloge, ki jih je izvesti zato, da bo imela kampanja za povečanje širjenja tiska čim večji uspeh.

Tisk je naš najboljši organizator, agitator, propagandist in vzgojitelj. Tisk je mogočno orožje v borbi za mir, za obrambo interesov delavcev in vzpostavitev demokratičnih svoboščin. Zaradi tega moramo posvetiti njegovemu širjenju vso našo energijo.

Centralni komite poziva člane partije in demokrate, naj posvetijo svojo pažnjo predvsem povišanju razprodaje «Unità», «Lavoratora» in «Dela», ter podčrtuje važnost in potrebo — za ideološko izboljšanje naše partije — da se skrbi in poveča širjenje in čitanje «Rinascite», «Pace stabile» in «Quaderno dell'attivista».

Sekcije in celice morajo posvetiti posebno pažnjo organizacijskim problemom širjenja, ustanoviti in izboljšati Centre za širjenje tiska, znatno povečati skupine stalnih raznašalcev, najti hišne raznašalce in skupine raznašalcev - izvidnikov, mobilizirati torej vse člane partije, da se zagotovi demokratičnemu tisku visoka in trajna razprodaja.

Uspeh kampanje za tisk je odvisen predvsem od globoke analize o širjenju, ki jo mora napraviti vsaka sekcija in celica, da izsledi kraje, kamor ni še prodrl naš tisk, da se nadalje širjenju da bolj politična zasnova ter da se določi v delovnem načrtu cilj, ki si ga zastavlja.

Ker je naš tisk podpiran od delavcev in podvržen vsakovrstnemu preganjanju, je zaradi tega finančna podpora isto tako važen del kampanje.

Vsi organi partije morajo zato najti, razen nabiralne akcije, najrazličnejše pobude, da se doseže in preseže cilj nabiralne akcije.

Z organiziranjem lepih ljudskih veselic, s pobudami, ki bodo vzbudile zanimanje med prebivalstvom, kakor tudi z organiziranjem kulturnih večerov bomo pritegnili tisoče meščanov, ki bodo s svojo udeležbo izrazili solidarnost demokratičnemu tisku. Na ta način bomo obenem prispevali k njegovi popularizaciji.

Kampanja za širjenje tiska mora biti povezana z vsemi borbami, ki jih vodi prebivalstvo proti kondominiju, proti etnični črti; za STO, civilno upravo, mir, pravico do dela, gospodarske zahteve in za vzpostavitev demokratičnih svoboščin.

Na delo tovariši, z resnostjo in navdušenjem! Ponesimo naš tisk v vsako demokratično družino, zagotovimo našemu tisku visoko in stalno širjenje ter finančno podporo, da se bo boril s še večjim uspehom za mir, delo in svobodo.

DELOVNI NAČRT za "Mesec tiska„

Objavljamo načrt «Meseca demokratičnega tiska».

Naša partija vodi že od svojega IV. kongresa kampanjo za širjenje demokratičnega tiska. Gre torej le zato, da se v «Mesecu tiska» ta kampanja pospeši z izredno mobilizacijo vse partije in vseh njenih članov.

«Mesec demokratičnega tiska» se bo začel 1. avgusta pod geslom: «Povečati širjenje in gospodarsko utrditi tisk v okviru borbe za mir, demokratične svoboščine in bol še življenjske pogoje delovnih ljudi».

CILJI

Z «Mesecem demokratičnega tiska» se hočejo doseči naslednji cilji: a) izboljšati širjenje demokratičnega tiska, to je dnevnikov, tednikov, mesečnikov in knjig. Posebno pažnjo treba posveti širjenju «Unità», «Dela», in «Lavoratore» in v notranjosti partije širjenju in čitanju «Rinascita», «Za trajen mir», «Quaderno dell'attivista», «Taccuino del propagandista»; b) ustanoviti CST (Centre za širjenje tiska), široko mrežo raznašalcev (tudi hišnih), s katerimi naj se zagotovi večje in stalnejše širjenje tiska; c) finančno podpreti naš tisk s prispevki, prazniki in drugimi pobudami; č) poskrbeti nove naročnike na «Delo», «Lavoratore» in druge liste.

V času «Meseca tiska» se hoče na naslednji način povečati širjenje tiska: «Unità» v delavnikih za 16%; «Unità» od ponedeljka za 19%, «Unità» od četrtka za 20%, «Unità» ob nedeljah in praznikih za 43%; «Delo» za 38%; «Lavoratore» za 48%; «Vie Nuove» za 18%; «Noi Donne» za 17%; «Notizie Sovietiche» za 14%; «Realtà Sovietica» za 47%; «Calendario del Popolo» za 16% «Pattuglia» za 61%; «Pioniere» za 25%; «Za trajen mir» za 52%; «Rinascita» za 64%; «Quaderno dell'attivista» za 68%; «Taccuino del propagandista» za 64%.

Kar se tiče knjig, se postavlja naloga, da se bo v «Mesecu tiska» razširilo knjig v vrednosti milijona lir.

Za finančno podporo tisku se postavlja cilj, da zberemo 2 milijona in 200.000 lir s prispevki in drugimi pobudami.

Letos polaga partija posebno važnost organizaciji praznikov in ljudskih manifestacij. Zato se bo proti koncu avgusta ali v začetku septembra vršil osrednji praznik demokratičnega tiska. Istočasno se vsaka sekcija, krožek ali vas na podeželju pozivajo, naj priredijo ljudske veselice s kulturnim programom in drugimi pobudami in naj jim dajejo pečat širokosti in enotnosti.

Prazniki imajo namen strniti okrog našega tiska na tisoče ljudi, ki naj spoznajo naše liste in njih vlogo v borbi za civilno upravo, za mir, delo in svobodo. Na praznikih bomo izrazili svojo solidarnost z junaško borbo italijanskega in jugoslovanskih narodov.

V teku «Meseca» se bo vodila intenzivna, široka, diferencirana propaganda z lepaki, pismi, stenčasi neonskimi napisi, konferencami, hišnimi sestanki, filminami itd. zato, da se vse prebivalstvo seznani z našim tiskom in z njegovo vlogo v borbi za interese delavcev.

Za vodenje «Meseca tiska» je bil sestavljen poseben odbor. Sekcijski in celični komiteji, celice, CST in vodstvo ZKM naj do 1. avgusta posvetijo en sestanek diskusiji o svojih nalogah v tem «Mesecu» in izdelavi konkretnega načrta.

«Mesec tiska» predvideva povečanje širjenja listov, ki se neposredno tiče množičnih organizacij in njihovega delovanja. Zato naj komunisti postavijo v teh organizacijah vprašanje širjenja tako, da bodo znatno prispevale v tem mesecu.

Stalno je treba imeti pred očmi, da se povečanje širjenja našega tiska lahko doseže le s trajnim, kapilarnim in razlikovanim delom od hiše do hiše s strani velikega števila tovarišev.

Naš tovariš je bil v D.R. Nemčiji ob nacistični in ameriški provokaciji

Ni res, da je prebivalstvo Vzhodne Nemčije lačno!

Pred nekaj dnevi sem se vrnil skupno z nekim drugim tovarišem iz D. R. Nemčije, kjer sem se mudil mesec dni. V tem času sem si lahko ustvaril sliko o splošnem položaju in o življenjskih pogojih prebivalstva. Interesirala sva se prav posebno o slednjih in o prehrani, ker sva hotela kontrolirati na licu mesta trditve, ki sva jih prebrala v zahodnem tisku pred in v teku najinega potovanja v Berlin, ki je sovpadalo prav z naciameriško provokacijo. V Berlin sva prispela 18. junija t. j. 24 ur po «dnevu X». Kar sledi, je pripovedovanje o tem, kar sva videla v vzhodnem delu Berlina, v krasni turinški pokrajini, prav posebno v Weimarju, Erfurtu, Jeni, Eisenachu, Ilmenauu in v drugih manjših mestih.

V teh mestih sva obiskala osrednje in predmestne trge, privatne trgovine in velike državne magazine (Handelsorganisation), ki so bili prenapolnjeni z najrazličnejšim blagom najboljše kakovosti. Gostilne in kavarne, prav posebno na Turinškem, kjer je veliko letovišč, so v delovnih dneh in prav posebno ob praznikih polne gostov. Na Turinškem je veliko število delavcev, ki preživljajo dopust s svojimi družinami. Po gozdovih ali po gričkih, iz katerih je razgled krasen, se srečujejo skupine teh letoviščarjev ali pa trume šolarjev skupno z učitelji.

Ze dejstvo, kako izgleda prebivalstvo in kaj se razstavdja po izložbah, nam lahko ustvarja pojem o polažaju. Kruha je več vrst: pšeničnega, rženega itd. Je zelo dobro spečen in ga je v izobilju. Isto se lahko reče o piškotih, o pecivu, bonbonih in slaščicah na splošno. Slaščičarji pazijo, da so slaščice lepe zunanjosti in izborne. Prodaja se veliko sladoleda in spenjene smetane.

Med osnovna živila spadajo maslo, ki ga je dovolj, goveje in prasičje meso, ki ga je veliko na razpolago, salame, krompir, katerega uporaba je tradicionalna in ki ga je veliko na trgu. Prav posebno v Berlinu je veliko ribarnic, kjer se najdejo sveže ribe ali ribje konzerve. Prehramba z ribami je zelo razširjena po severni Nemčiji.

Na trgu je nekaj manj sadja in zelenjave. In v tem pogledu se mora poudariti, da sedanje meje, ki delijo Nemčijo na dvoje, ne predstavljajo delitve v dve ločeni zemljepisni ali gospodarski enoti. Tudi letina ni bila prav posebno dobra. Kljub temu, prav posebno v zadnjih dneh, se opažajo na trgih večje količine karfijol, korenja, solate in češenj, ki so v Nemčiji zaradi podnebja pozneje zrele kot pri nas, jagod in borovnic.

Kar se tiče cen, lahko napravimo primerjavo, če vzamemo kot podlago mesečno plačo delavcev. Jasno je, da velika potrošnja mesa ter naval po gostilnah (kjer se točijo pivo, vino in jabolčnik) nista prav gotova znaka slabega gospodarskega položaja. Ljudje so povsod dobro oblečeni: delavci po mestu, kmetje in gozdarji na deželi. Žene in dekleta imajo lepe, in najraznovrstnejše obleke modernih in dobrih krojev. Zelo dobro je obuvalo, čeprav so cene po trgovinah višje v primerjavi z našimi. Zato pa imajo delavci svoje tovarniške magacine, kjer uživajo vse olajšave.

Opazila sva raznolikost in umetniško lepoto steklenine, keramike, porcelana (tudi navadnega). Prav posebno je naju iznenadila razširjenost električnih strojev za domačo uporabo kot strojev za pranje, srkalcev prahu itd. Iznenadilo je naju tudi razširjeno fotoamaterstvo. Fotoaparat je zvesti spremljevalec vsakega izletnika in letoviščarja. Celo dečki in deklice osnovnih šol se bavijo s fotoamaterstvom.

Delavec si z lahkoto kupi motor. Odjemalci po trgovinah, kjer se razstavljajo motorji znamke «BMW» (znane tudi pri nas), so predvsem mladi delavci, ki se jih v trumah srečuje po cestah, ki peljejo na Turinško. Lahko bi veliko pisali o raznovrstnem športnem udejstvovanju, ki ga podpirajo država, kulturne, politične in sindikalne organizacije. Vlada nudi športnikom neverjetne olajšave. Povsod se razširjajo športna igrišča, telovadnice, najmodernejše naprave. Tenis in zimski šport nista več privilegij malega števila ljudi.

Zelo intenzivno je kulturnoumetniško delovanje: v Berlinu in povsod drugod. Publiko gledališč sestavljajo predvsem delavci. V berlinskih dvoranah se opaža veliko gledalcev iz zahodnih področij: to pomeni, da je vzhodno gledališče kvalitetnejše in cenejše od zahodnega, ki temelji na ameriškem «načinu življenja» in na «kulturi» pamfletov od «Reader's Digesta». Zelo se cenijo italijanski neorealistični filmi kot «Tatovi koles», «Pot upanja», «Med oljkami ni miru» itd.

Potem, ko sva se prepričala o tem, kako živi prebivalstvo D. R. Nemčije, ko sva zvedela o novih ukrepih demokratične vlade za nadaljnje izboljšanje življenjskega standarda in o pomoči ZSSR, sva lahko prav dobro razumela upravičeno ogorčenje prebivalstva proti izzivalni in žaljivi ponudbi Eisenhowerja «dačnemu prebivalstvu» vzhodne Nemčije pravtik za tem, ko so

Seja GO SHPZ

Novoizvoljeni Glavni odbor je prvič sestal v ponedeljek 6. julija pod predsedstvom najstarejšega člana, predsednika PD «Slovanski dom» iz Elerjev, Ivana Elerja.

Po otvoritvi je Stane Bidovec podal pregled poteka zadnjega občnega zbora in zaključkov na podlagi resolucije. Med njim je poudaril nujnost, da bolj in bolj utrjuje slovansko-italijansko bratstvo, da se širi in razširi borba, za odpravo narodnostnih pravic Slovencev, da se vanjo priteguje široke množice in se uporabi možnost sodelovanja s ženskimi skupinami predvsem z njihovo bazo. V našo organizacijo naj bi se priteguje vedno večje število visokošolcev, dijakov, izobražencev.

SHPZ, ki predstavlja ogromno večino Slovencev na tem ozemlju, mora vedno tesneje vezati slovenske delovne množice. Obenem pa pridobivati nove člane z izboljšanjem organizacijskih oblik svojih PD z rednim sestajanjem odborov, s sklicevanjem rednih občnih zborov s pravilnim razpravljanjem izkaznic. Aktivizirati bo treba pasivna prosvetna društva ter obiskati zlasti tiste, ki niso bila prisotna na letošnjem zboru SHPZ ter razdeliti vse članske izkaznice.

Izboljšati bomo morali večjo pomoč goriškim Slovencem z izmenjavami gostovanji naših skupin in popularizirati publikacijo Koledarja 1954 že sedaj. Vsa PD si morajo zadati kot glavno nalogo čimboljše in širše razpečavanje «Dela».

Med glavnih nalog, ki jih je imel zbor zadal novemu vodstvu, se bo moral GO dosledno resno oprijeti za dvig celotnega prosvetne organizacije.

Sledila je izvolitev novega izvršnega odbora, na kar je tov. Blažina predlagal osnutek mesečnega načrta v okviru sklepov zadanih na občnem zboru. Poleg organizacijskega izboljšanja naših društev je poudarjena tudi okrepitev vseh delovnih komisij. Člani novega odbora naj se vsi aktivno udeležujejo na kulturnem področju predvsem v kraju, kjer bivajo. Opaziti je bilo vedno večje zanimanje za domače prireditve in šagre, zato jih bo treba pospeševati ter dvigati njihovo kulturno raven z lepimi prireditvami. V letnem obdobju naj bi se organizirale vedno prireditve na Proseku, na Opčinah, v «Pisoni», v V. Repetabrkovljah in v Kinu ob morju. Pozornost bo treba posvetiti krajem, kjer zaradi pomanjkanja dvoran ni mogoče prirejanje v zimskem času.

Na šolskem področju bo naša glavna naloga, poleg akcij za posamezna krajevna vprašanja tudi nadaljevanje akcije za enakopravnost slovenskega šolstva, za obrambo zahtev učnega osebja ter akcija za dodatni pouk.

Pohiteti bo treba s pripravami novih iger, ki so že v teku, kot na Opčinah, v Križu, Ricmanjih, na Proseku za prihodnjo sezono. Obenem bo treba tudi one igre, ki so bile že podane a so malo znane po naših društvih, ponoviti v še drugih krajih. Izvežbati in aktivizirati bo treba vse, ki bi lahko pomagali voditi prevske in glasbene skupine. Za izboljšanje finančnega stanja naše Zveze in PD ter za njihovo čimvečjo samostojnost bo treba poiskati nove iniciative in obenem spodbujati člane k rednemu plačevanju dajatev kot je predvideno po pravilih. Izboljša naj se tudi delovanje predavateljske komisije in kakovost predavanj; obenem naj se uredi centralna knjižnica in pregledajo vse obstoječe knjižnice v PD.

Na koncu se je vnela živahna diskusija v kateri je prišlo do novih predlogov za izboljšanje dela, za okrepitev naše Zveze.

Pismo Ethele Rosenberg pred smrtjo

Nekaj minut pred smrtjo je junaška Ethel Rosenberg poslala odvetniku Blochu, ki je njo in moža Juliusa do zadnjega trenutka skušal rešiti pred električno stolico, naslednje pismo:

* * *

«Dragi Emanuel! Moje srce je v tem trenutku z vsemi, ki me imajo radi. Nisem sama; umrla bom častno in dostojno s prepričanjem, da bo mene in mojega moža rehabilitirala zgodovina. Prepričana sem, da se boste borili z isto silo kot v času, ko smo se borili za življenje, zato, da se naše ime ohrani neomadeževano in zato, da ga nihče ne umaže z lažmi.

Napravili ste vse, kar je bilo v človeški moči. Midva sva prvi žrtvi ameriškega fašizma: ETHEL».

* * *

Tako je umrla s svojim možem Ethel Rosenberg: ponosno, dostojno, z neomajnim upanjem v pravico in resnico, s trdno vero v bodočnost svojega naroda in človeštva, s prepričanjem, da so vsi pošteni ljudje uverjeni v njeno nedolžnost. Zato lahko z upravičenostjo rečemo, da ZDA niso le dežela Forrestalov, Mac Carthyjev, Einsenhowerjev, Trumanov, linčanja, rasne diskriminacije, «legalnih» umorov, fašističnih izrodkov, marveč tudi in predvsem domovina, ki je rodila Ethelo in Juliusa Rosenberga, domovina junaških borcev za pravico in resnico, za mir in svobodo. Narod, ki je rodil taka dva junaka, bo slej ali prej zbrisal z lastnimi silami sramoto Mac Carthyjev in Eisenhowerjev!

KAPITALISTIČNE METODE NADZORNEGA SVETA

Veletrgovci ne bodo nikoli mogli braniti koristi Delavskih zadrug

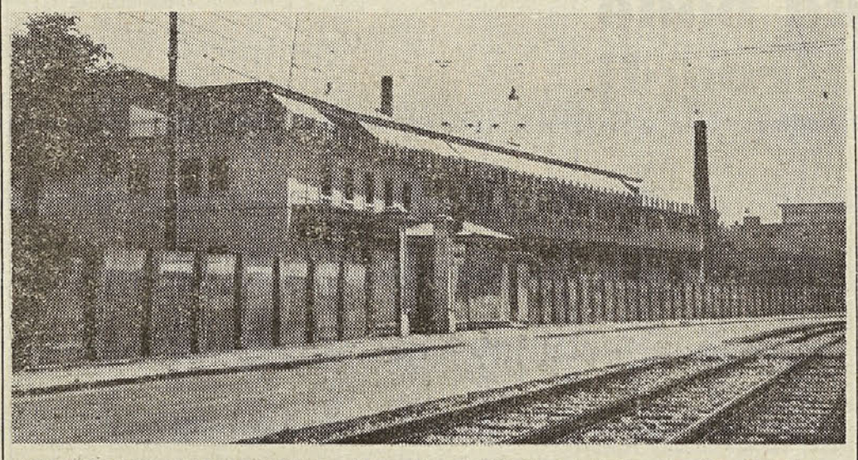

Osrednji sedež Delavskih zadrug v Trstu. Demokristjani se hočejo s pomočjo titofašistov polastiti te važne delavske ustanove.

Komisar inž. Levi je znan veletrgovec z lesom Dr. Gardo in njegovi interesi pri uvozu švicarskega tobaka - Titovec Ferjančič molči

Zadnji razvoj dogodkov v Delavskih zadrugah je dokazal, da je bila zaskrbljenost zadružnikov za bodočnost te velike delavske ustanove, docela na mestu. Nadzorni svet, ki ga je imenovala VU, je v zadnjem času končno pokazal svoje pravo protizadružniško in protidelavsko lice. To je prišlo še posebno do izraza ob priliki zadnje stavke, ki so jo napovedali vsi nameščenci zadruge ne glede na sindikalno ali politično pripadnost.

Prav ob tej stavki se je namreč izkazala prava kapitalistična miselnost oseb, ki so bile imenovane od oblasti, da do končne ureditve problema Delavskih zadrug nadzorujejo postovanje. O grobem protizadružnem in protidelavskem nastopu nadzornega sveta ob priliki stavke smo sicer že pisali v zadnji številki. Toda ne bo odveč, da še enkrat prikažemo nečastno vlogo, ki so jo igrali še posebno ob tej priliki oblastveno imenovani komisarji Delavskih zadrug.

Že samo dejstvo, da so bili nameščenci prisiljeni stopiti v stavko in s tem težkim korakom braniti svoje pravice in koristi ter istočasno obstoj zadruge, nam dovolj jasno priča o odnosih med nameščenci in nadzornim svetom, ki so vse prej nego demokratični. Komisarji niso hoteli namreč odstopiti od svojega samovoljnega sklepa za oddajo v privatno rejtjo nekaterih zadružnih prodajaln, likvidacijo zadružne kleti in sklepanje nekoristne pogodbe z demokristjansko «Federconsorzi» glede dobav vina zadrugi. To sta dve važni vprašanji, pri katerih so zainteresirani nameščenci, ki so istočasno tudi člani zadruge, kakor tudi vsi ostali člani. Odločanje o tako važnih spremembah je pravica, ki pripada že po statutu edino le članom in nikomur drugemu. Niti ne komisarjem, ki jim ukaz VU točno določa njihove naloge. Toda gospodje, ki danes vegetirajo in oblačijo v vrhovih delavske ustanove, so šli še enkrat preko meje svoje kompetence in povzeli ukrepe, ki gotovo niso v korist delavskih zadrug.

Kapitalistična miselnost komisarjev pa je prišla do svojega popolnega izraza prav ob priliki stavke. Poslovodje zadružnih prodajaln, ki so kompaktno stavkali z ostalimi uslužbenci, so bili še pred začetkom stavke deležni raznih pritiskov in groženj, ki se jih ob takih prilikah poslužujejo le kapitalistični delodajalci. Slične primere najdemo lahko le v velikih kapitalističnih podjetjih, da se pa kaj takega dogaja v zadružni delavski ustanovi, je naravnost nečuveno. Se bolj nezaslišan pa je nastop nadzornega sveta, ki je prepovedal nameščencem, da bi se ob priliki stavke sestali na centralnem zadružnem sedežu, kar je osnovna pravica delavca. Nameščenci pa so obenem tudi člani zadruge in tudi iz tega razloga je njihova pravica tem bolj utemeljena. Tudi kar se tiče prisotnosti policije, slednja gotovo ni prišla v zadružni sedež na lastno pest. Se en dokaz več torej o izraziti kapitalistični miselnosti nadzornega sveta, ki si je domišljal, da bo s takimi nizkotnimi protidelavskimi ukrepi razbil enotnost delavske akcije in ustrahoval njihovo borbenost.

Sicer pa ni ta miselnost niti najmanj slučajna. Dovolj je, da pogledamo, kdo so nekateri ljudje, ki sedijo v nadzornem svetu. Tako imamo primer člana nadzornega sveta inž. Arriga Levija, ki je poznan, kot veletrgovec z lesom ter eden izmed eksponentov lesnega podjetja «Nautilus». Nič čudnega torej, da se je pustil izključiti iz PSVG in je tako lahko ohranil mesto v nadzornem svetu. Demokristjan dr. Gardo pa je član in solastnik družbe S. A. Tabacco Giulia, ki se ukvarja z uvozom švicarskega tobaka za kritje potreb tukajšnjega državnega monopola. V trgovskih krogih se tudi govori, da je dr. Gardo zainteresiran pri kakih 25 tržaških trgovskih družbah. Slednji ima obenem tesne trgovske stike z znanim veletrgovcem Trakachisom in veleposestnikom Leom Brunnerjem. Pri tobačni družbi, kjer ima dr. Gardo baje glavno besedo, pa sta revizorja računov — glej naključje — inž. Levi in demokristjan Franzil, ki je seveda tudi komisar Delavskih zadrug. To so torej glavne figure sedanjega nadzornega sveta Delavskih zadrug, ki so pozabili njegova temeljna načela in cilje, ni mesta v Delavskih zadrugah!

Iz titovskih listov

LJUBLJANSKI DNEVNIK

Zaradi težav, ki jih predstavljajo visoki prevozni stroški iz Srbije v Slovenijo, ter v primeru z ostalimi republikami večji procent akumulacije, so bili pri usnjarskem podjetju «Konus» v Sloveniji prisiljeni odpustiti 80 delavcev. *(«Ljubljanski dnevnik» 4. junija 53).*

* * *

V Jesenicah je samo en zdravnik za vse delavce in svojce jeseniške tovarne, upokojence, mladino in osebje Metalurške šole, vse delavce gradbenih podjetij, carinske, mestne in državne uslužbence - skratka desettisoče ljudi. *(«Ljubljanski dnevnik» 11. junija 53).*

* * *

Na seji mestnega odbora v Ljubljani so sklenili likvidirati podjetje Modna konfekcija, ki ni moglo več plačevati tekočih izdatkov, ker ima ogromne zaloge izdelkov, katerih ne more prodati. Revizijska komisija, ki je v maju preiskala gospodarsko stanje podjetja, je ugotovila izgubo 8,333.000 dinarjev. *(«Ljubljanski dnevnik» 13. junija 53).*

SLOVENSKI Poročevalec

Prijateljstvo Jugoslavije in Turčije zahtevajo narodi obeh dežel

V Lendavi, v tovarni dežnikov je za izdelavo enega dežnika potrebno povprečno: svile za 1880 din; 12 šibk = 267 din, palica z navadnim ročajem 127 din, drugi sestavni deli 66 din, skupaj 2340 din, Izdelava: plače delavk in delavcev za en dežnik 50 din, akumulacija 100 din, režija in amortizacija 60 din, tako, da je tovarniška cena za en dežnik 2.550 din, (pri tej ceni delavec in nameščenec dobi samo 100 din), če pa je ročaj uvoženi celuloidni je za 900 din dražji. *(«Slovenski poročevalec» 7. junija 53).*

* * *

Zaposlitev v trboveljskem okraju: V prejšnjem mesecu je bilo iz trboveljskega okraja prijavljenih posredovalnici za delo 350 brezposelnih, 41 moških in 305 žena. Med brezposelnimi prevladujejo mladina in žene. *(«Slovenski poročevalec» 10. junija 53).*

Porazno poročilo VU

(Nadaljevanje z 2. strani)

vili tokrat res žalostno figuro. Odveč bi bilo poudariti, da je opisovanje nekega dozdevnega blagostanja tržaških delavcev v kričečem protislovju s tem, kar pravi VU v svojem zadnjem poročilu, čeprav prihaja vse iz ene in iste malhe. Gospoda, ki vedri na slovenski radijski postaji naj ne pozabi, da naše ljudstvo ni dostopno za take bajke, ker si je v osmih letih tuje okupacije pridobilo dovolj bridkih izkušenj o ameriški «blagodati.»

R. B.

OB II. KONGRESU PARTIZANOV IN PREGANJANCEV

10. obletnica padca fašizma

Partizansko počivališče v zimi 1942/1943

Jutri se bodo na svojem kongresu sestali bivši partizani, politični preganjanci in protifašistični borci.

Priprave na kongres in manifestacije, organizirane ob tej priliki, dokazujejo, da bo to važna manifestacija krajevnega protifašističnega gibanja, in to še posebno če upoštevamo dejstvo, da se bo kongres vršil ob deseti obletnici padca Mussolinijevega režima v Italiji.

Kongres partizanov in borcev proti fašizmu mora biti predvsem za nas Slovence važen dogodek.

25-letna borba proti fašizmu, skoraj 5-letna partizanska borba, tisoči padlih slovenskih sinov, pregnani v koncentracijo, obsojeni od raznih sodišč, zmetani v zaporę, skratka nečloveško mučenje in odločen upor našega naroda na tej zemlji do konca II. svetovne vojne predstavljajo nedvomno najlepše strani naše zgodovine. Jutrišnji kongres bo obudil spomin na vse to.

A ni dovolj spominjati se na preteklost, četudi je tako važna, kot je naša. Niti starejši niti mlajši antifašisti nismo svoje naloge dokončno izvedli. Uničiti eno izmed oblik fašizma še ne pomeni prenehati borbe za svobodo. In kateri drugi narod ima kot slovenski konkretni in žalosten povod za to?

Ta narod se je boril in krvavel, pregnal je tuji fašizem, na vrat na se mu je postavil domači fašizem, ki se od tujega v ničemer ne razlikuje.

Na svojem kongresu bomo govorili o krivicah, ki se dogajajo nam in našemu ljudstvu od 1945 dalje, o diskriminaciji, ki so ji podvrženi partizani in vsi antifašisti. Izrekli bomo svoje odločno stališče glede rešitve vprašanja STO, izrekli se bomo za borbo proti vsakemu barantanju.

Slovenski partizani in protifašisti pa bomo tudi ob tej priliki postavili vprašanje spoštovanja naših narodnih pravic, za katere smo tudi najbolj prispevali.

Jutri se, torej, srečata kot v najtežjih dneh borbe slovenski in italijanski partizan. To srečanje bo pomenilo utrditev bratstva, ki sta ga oba naroda v dolgih letih in z žrtvami skovala in katero je danes, kot bo jutri, predpogoj za uspešno vodenje kakršne koli borbe in glavno seme prijateljstva in miru med našimi narodi.

V tem duhu bomo oživeli spomine in si začrtali naloge za bodoče borbe. Partizanska borba in partizanski duh imata mnogo sovražnikov. Okupatorji in njih slovenski in italijanski hlapci bi hoteli ta duh uničiti in ga nadomestiti s slavospevi raznim Rožmanom in Giuntom ter njih sedanjim naslednikom.

Naj bo naš kongres odločen odgovor tem nakanam in naj pomeni korak naprej k širjenju idealov protifašistične in partizanske borbe za uničenje in preprečitev vsakega poskusa oživitve fašizma, za svobodo in bratstvo med narodi.

A. BLAZINA

INTERVJUVI Z BORCI

Ob 10. obletnici padca fašizma v Italiji in ob priliki II. kongresa slovenskih in italijanskih partizanov, preganjancev in protifašističnih borcev STO smo nekaterim tovarišem postavili nekaj vprašanj.

Tov. **Marijo Bernetič** smo vprašali: **Kje si bila 25. julija 1943?**

Odg.: Bila sem v zaporu v Perugiji v oddelku «osamljenih», v katerem so bile zaprte politične pripornice. Vsaka vest je do nas le težko prodirala. In le 26. julija okrog poldne, ko so šle paznice na kosilo, sem slišala iz gornjega nadstropja, kjer je bila bolnišnica ječe, nek razgovor. Bolničarka, ki nas je poznala, je očividno namenoma glasno govorila ob oknu, da smo jo lahko slišale, in je dejala, da je Mussolini padel. Zavedla sem se, da je to nekaj zelo resnega. Zato sem ob 16. zahtevala razgovor z ravnateljem ječe, ki pa mi je na vprašanje, kaj je resnice v govori ah o padcu Mussolinija, odgovoril, da ni še nič uradnega. Sele drugi dan so nam potrdili vest. Zato smo takoj pisale ministrstvu, naj nas spuste iz zapora. Spustili pa so nas le zadnje dni avgusta. Sle so domov le tiste pripornice, ki so bile obsojene od posebnega sodišča, dočim so partizanke morale ostati v zaporu. 1. septembra sem prispela v Trst in takoj vzpostavila vezo s tovariši.

Vpr.: Kje pa si bila 1944?

Odg.: Ker so me nacisti v Trstu zasledovali, me je partija poslala v partizane. Leto dni po padcu Mussolinijeve vlade sem bila v bataljonu «Alma Vivoda» okrog Socerba pri Trstu.

Tudi tov. **Staneta Bidovca** smo vprašali, kje je bil 25. julija 1943. Odgovoril nam je: «Bil sem v tržaškem zaporu v ul. Coroneo. Za padec Mussolinija smo zvedeli zjutraj 26. julija. Ko smo prišli na vsakodnevni «sprehod» so nam to vest potrdili. Tedaj smo začeli peti «Internacionalo», «Na juriš», «Bandiera Rossa». Pazniki so bili preplašeni in so nas pustili peti. Drugega dne pa so postavili po oknih mitraljeze, so prepovedali vsako petje, sestajanje in razgovarjanje.

Vpr.: Kje pa si bil 25. julija 1944?

Odg.: Bil sem v gestapovskih zaporih v Celovcu.

Ti dve vprašanji smo postavili tudi tovarišici **Kristini Malalanovi**, ki je prav te dni praznovala svoj 50. rojstni dan. Rekla nam

Tovariši nosijo ranjenega partizana

je: «25. julija 1943. sem bila doma; prišla sem ravno iz zapora, od koder so me poslali domov zaradi mladoletnih otrok. 25. julija 1944. pa sem bila v bližini Starega trga na Babnem polju na Notranjskem. Bila sem na Istr kem vojnem področju skupno z dvema otrokoma (eden je imel 12, drugi pa 13 let). Z menoj je bil tudi moj mož, ki je bil komandir stanice. Ravno prejšnji dan se je vojno področje moralo umakniti s svojega prejšnjega položaja, ker so nacisti, belogardisti in četniki napadali v smeri Starega trga.

Tov. **Ado Slavec** se 25. julija 1943 dobro spominja, ker je skupno z drugimi tovariši v Nabrežini pomagal pri odstranjevanju fašističnih znakov po vasi. Popoldne istega dne se je z večjo skupino Nabrežincev podal v Trst, kjer je skupno s Tržačani manifestiral proti fašizmu. 25. julija 1944 je tov. Slavec bil na poti v Bari, kamor se je šel zdravit. Pred tem datumom je bil v Višji oficirski šoli v Geršičih pri Metliki na Dolenjskem. Višji inšpektor pri Glavnem štabu Slovenije pa je bil takrat tov. gen. Pero Popivoda (vodja jugoslovanskih rev. emigrantov), ki se ga tov. Slavec prav dobro spominja, ker ga je večkrat srečal tudi pozneje v Bariju.

Jasno je, da ob tej priliki nismo mogli izpustiti tov. **Rika Malalana. «Kje si bil 25. julija 1943?»** — smo ga vprašali in on nam je odgovoril: «Bil sem na otoku Treniti skupno z velikim številom drugih slovenskih, hrvaških, srbskih in italijanskih internirancev ter konfinirancev. Ko smo zvedeli za padec fašizma, smo se v naši menzi znašli brez vina in celo brez vode. Zato smo organizirali slavljenje s... kavo, s katero smo se od veselja napajali vso noč..

«Kje pa si bil 25. julija 1944?» smo ga vprašali. «Takrat — nam je Riko odgovoril — sem bil politični komisar tistih novih partizanov, ki so se po premirju z Italijo začeli zbirati v Bariju. Nato sem postal organizator I. prekomorske brigade v Tarantu, pozneje pa v Carbonari pri Bariju. Ta brigada je štela približno 3000 mož, sestavljali so jo štirje bataljoni, od katerih so bili trije slovenski in eden črnogorski.

Partizanske čete korakajo skozi sneg na nove položaje

Sprehod po podeželju

LONJER

Naše žene so posebno v zadnjem času zelo jezne in to imajo tudi utemeljen razlog. Policija jim je namreč kategorično prepovedala kopanje pri javni pipi, ki se nahaja v vaškem predelu «Kirpec». Vedeti je treba, da naša vas še danes nima primerne pralnice in prav zaradi tega je ta policijska prepoved spravila žene v prejšnjo zagato. Kje pa bomo sedaj prale? — se upravičeno vprašujejo. Svojčas so to delale ob potoku, kjer so vaščani na lastno pobudo skupaj postavili nekaj večjih betonitih plošč; za prvo silo to že šlo. Toda sedaj je ta prostor neuporaben. Voda je namreč kalna in umazana, ker se v potok steka vse blato in nesnaga iz vaških kanalov. Iz tega razloga so se morale žene preseliti k edinemu primernemu prostoru, to je k javni pipi.

Sedaj pa jim je bila odvzeta tudi ta možnost in prav zaradi tega se zopet postavlja vprašanje gradnje javne pralnice. Ta problem smo sicer sprožili še pred prvimi občinskimi volitvami in tudi Komunistična partija je takrat vključila zahtevo v svoj volilni program. Toda demokristjani, ki so se skobacali na občinske stolčke, se še do danes niso pobrigali za naše potrebe. Ni jim mar, da je v vasi precej peric, ki skušajo s pranjem vsaj nekoliko izboljšati težke družinske razmere. Občinski upravitelji, ki so si s stolčkom zagotovili tudi dobro plačo in morda še kaj povrhu, seveda nočejo razumeti naših potreb, čeprav so jih tudi naši svetovalci že večkrat na to opomnili. Le nekoliko dobre volje in stvar bi bila rešena. Prav «pri kalu», ki je občinska last, je za to zelo primeren.

Na vsak način ne mislimo odnehati, dokler ne bomo dosegli to, kar nujno potrebujemo.

Vaščan

PROSEK

Slišali smo, da se v Trstu ustanavlja neka letalska družba, v katero so pristopile tudi civilne oblasti. Ta družba ima baje namen zgraditi v bližini Trsta letališče. Vsa zadeva bi nas gotovo ne zanimala, če se ne bi ob tej priliki govorilo tudi o naši vasi. Zgleda namreč, da nameravajo graditi to letališče prav v bližini Proseka. Načelno sicer nismo nasprotni nobeni pobudi, ki bi prinesla tudi majhno izboljšanje gospodarstvu našega mesta. Ne vemo pa, koliko si bo Trst opomogel z novim letališčem. Razumljivo je, da smo zaskrbljeni, kaj bo z našimi zemljišči. Ali se nam zopet obetajo kake razlastitve? Ali nam ne povzročajo dovolj škode vojaški tanki in druga težka vozila? Sicer pa imamo v bližini naše vasi že itak eno letališče, ki ga uporabljajo okupacijske edinice. Ali bi se to ne moglo uporabiti v civilne namene? Morda pa je namen ravno obraten, to je, da bodo nekega lepega dne uporabili novo letališče — v kolikor se bo seveda načrt uresničil — za vojaške namene. Tako bo postal tudi Prosek pravi vojaški objekt.

Vaščan

BANI

V dopisu, ki ga je objavilo «Delo» v zadnji številki smo omenili, da se o naši vasi premalo piše, kar je tudi res. Čeprav je naša vas majhna, ima kljub temu precej potreb, ki bi jih morala upoštevati tržaška občinska uprava. Zadnjič smo pisali o nujni potrebi razširitve glavne ceste, ki pelje skozi vas. Upamo, da bodo merodajne oblasti končno nekaj ukrenile, da se tako preprečijo nevarnosti prometnih nesreč. Toda to še ni vse. V naši vasi je namreč še nekaj problemov, ki čakajo že več časa rešitve in o katerih bomo na kratko spregovorili.

Vprašanje je vodne pipe in vodnjaka, ki se trenutno nahajata v središču trga. Banovci menijo, da bi bilo treba vodnjak pokriti pri tleh in vodno pipo prenesti na enega izmed vogalov trga. Vodnjak in pipa sta sedaj v oviro prometu.

In končno hočemo omeniti še popolno pomanjkanje vsake kanalizacije v naši vasi, ozirajoč se predvsem na to, da bi se ta lahko napravila z majhnimi stroški, ako se upošteva, da se vas nahaja na za kanalizacijo udobnem položaju.

Predvsem bi te stvari morale upoštevati pristojne oblasti, zlasti tržaška občinska uprava, in tudi v tem primeru dokazati, da ne upravlja samo mesto, temveč tudi vasi v občini.

B.

Cvetje v jeseni

Ivan Tavčar

X.

Skoraj med zadnjimi sta prišla Simen in Luca. Ta je nosila pečo brez špic, nad obleko pa star, rjavkast «raš», ki je bil spredaj na dveh mestih nazaj pripet, da se je kazala rdeča podloga. Bila je to vroča, stara obleka za stare ženske in že tedaj precej redka.

Kakor dvoje plahih ščenet sta se približala cerkvenim vratom. Tam je Kalar, bled kot stena, odstopil od moških, s katerimi se je razgovarjal. Stopil je pred Simna. Množica je takoj postala radovedna in pritisnila k mestu, kjer sta stala Kalar in Skalar. Luca je v strahu nihala: «Za božje rane, vsaj pred cerkvijo nama daj mir!»

Oni pa je razločno in glasno spregovoril: «Krivico sem ti delal in sedaj mi v imenu svete Trojice odpusti in pozabi!»

Simnu se je povesila čeljust in lovil je Kalarjevo roko:

«Vse je pozabljeno, Luka, vse je pozabljeno!»

Množica je napravila prostor in z roko v roki sta prekoračila prag gorske cerkve. Ves čas je Simen ponavljal: «Vse je pozabljeno, vse je pozabljeno!»

To je bila prva senzacija shoda na Gori. Druga je nastopila po maši. A bila je manj ginljiva in zame nečastna.

Gorska cerkev je bila že v otroških letih vrhunec mojim željam. In res, ko sem dobil prve hlačice, me je vlekla mati na malega šmarna dan na Goro. Težko sem hodil, žejo sem trpel, a vse je bilo pozabljeno, ko me je mati v cerkvi tik sebe imela. Verovalo sem v nebesa in mislil sem, da sem tisti dan vsaj v prednebesih.

Globoko me je zanimala ob strani v zidu vdelana freska, kjer je gonil sveti Jurij konja proti velikemu zmaju. In ta zmaj — prava peklenska prikazen — je bila zame najpomembnejša točka. Se bolj sem ga občudoval kakor devico, ki je tičala za zmajem ter kazala največjo grozo. To devico naj bi rešil sveti Jurij s svojim naskokom. Legenda svetega Jurija se je predstavljala torej v največji naivnosti, a vzlic temu zelo dobrodejni naivnosti.

Mogočno konkurenco tej sliki pa je ustvarjal veliki oltar, na katerem je kraljevala Naša gospa z gore. V zidu za oltarjem je bilo napravljeno okno iz rumenega stekla in, kadar je sonce zasijalo, je bilo videti Marijo, kakor bi se kopala v samem zlatu. Po moji takratni sodbi se sploh ni moglo na svetu kaj lepsega nahajati.

Ko je nato stopil pred oltar mašnik v srebrnem plašču, ko se je po božjem hramu kadila vonjava in so na koru zapele pevke, sem bil trdno prepričan, da prebiva v naši sredi Bog in da bo njegova mati zdaj in zdaj stopila s trona, ki je bil obdan z rumenimi sončnimi žarki.

Tudi danes je bila cerkvica polna. Na steni je še vedno reševal sveti Jurij svojo devico in na čeladi je še vedno nosil štrucova peresa. Tudi Mati božja je kraljevala v svojem zlatu. Od oltarja so se kadile vonjave in na koru je pela Žganjarjeva Urša: «Ko v jasnem pasu primiglja...» Kje pa so bili moji dosedanji občutki?

Sveti Jurij se mi je videl, da je slabo naslikan, in devica, ki jo je reševal, je imela prav za prav obraz brez vsakega življenja. Mati božja v svojem rokokojskem tronu je bila slabo izrezljana in prekričeče z barvami prevlečena. Vrhu tega je bil nerodni cerkovnik ubil rumeno šipo v oknu, da se je videla luknja, ki je močno motila zlati svit okrog svete Device. Žganjarjeva Urša pa se je včasih bolj drla nego pela.

Žal, da ni dano človeku, da bi ostal otrok vse svoje življenje!

Božjo besedo nam je tisti dan na Gori oznanjal gospod Jakob, kaplan v Poljanah. Ko je stopil na prižnico, sem mislil, da ga ne bo nosila. Ker je bil dolg, sem se bal, da bo z glavo vzdignil strešico nad seboj. Ali vse se je uredilo. Množici je govoril priprosto, naravno in lahko umljivo. Politika se takrat še ni mešala v cerkvene govore, zatorej je gospod kaplan o nji molčal. Razložil je kmetu, kako gospodarstvo zahteva, da se mu njivica boljšaj od leta do leta, njegov večni blagor pa zopet zahteva, da se mu boljšaj duša od dne do dne. To misel je gospod Jakob tako čedno razpredel, da se je vse lepo ujemalo. Ko pa je pri koncu poudarjal, da se nam duša silno poboljša, če izženemo iz nje sovraštvo, in da si človek prisluži najlepši venec pri Bogu, če odpusti sovražniku, ki mu je delal krivico, je stal Simen Skalar zbrani srenji pred duhom, in src se je polastilo globoko ginjenje. Doli pri vratih je na ženski strani nekaj viknilo, ta vik se je takoj ponovil pred oltarjem in potlej v sredi: v hipu je bilo ženstvo v joku. Dobro si oznanjal božjo besedo, gospod Jakob!

Po opravilu sem čakal, da se je cerkvica izpraznila. Ko sem stopil na sonce, so v stolpu še vedno nabijali, da je odmevalo od Blegoša in Mladega vrha. Pri Veharju se je že sekalo in pri štantih je bilo že precej razprodaje.

Cerkovnik je imel ta dan nekako «divjo gostilno», kjer si dobil juhe in kruha. Kdor ni imel sredstev, da bi šel k Posevčniku, ki je imel na Malenskem vrhu boljšo in dražjo gostilno, je ostal pri cerkovniku.

Na stopnicah pri mežnarju sta sedela Simen in Luca. Med njima je stala široka in globoka posoda z juho, to se pravi, s kropom, po katerem so plavali redki cinki masti. V to posodo je drobila Luca bel kruh. Te posode bi pri sedanjem slabotnem rodu štiri glave ne premagale, onadva pa sta jo hitro izpraznila!

Luca me je zagledala in opazil sem takoj, da je v hudi zadregi, ker sta mi bila dolžnika, a sta vendar tako «razkošno» živela. Nekaj se je opravičevala, a nisem ji dal govoriti. Sreča današnjega dne je nji in Simnu sijala z obraza. Povem pa vam, kakor je bila grda, v tistem trenutku se mi je videla lepša od vas gosposkih žensk, in naj ste zavite v svilo in žamet!

Slovenska kmetica, še vedno te premalo spoštujemo! Podobna si muli, ki ogarana in odrgnjena vozari po andaluškem skalovju! Pridna si pri delu, vedno si v skrbeh, da bi se ne podrl kak vogel hiše, da bi mož preveč v pivnice ne znosil, da bi se otroci ne spridili. Malo imaš od življenja, uboga ti mučenica! A tvoja je vendar zasluga, da je tlačena in raztrgana slovenska domovina skupaj ostala. Te domovine prvi steber si ti, slovenska kmetica, ki spiš navadno na slami in pod raztrgano odejo ter ješ, kar možu in otroku ostane!

V bližini sta čakali Meta in Liza.

«Ali boš nama kaj kupil?» je vprašala zadnja sladko.

«To se ve!»

Meta pa je nekako v strahu spregovorila:

«Stopimo v stran, tam prihajajo Posavčevi.»

(Sledi enajsto nadaljevanje)

V MESTU IN NA PODŽELJU — DELO

TU PA TAM...

PO SLABI ZLAHTI GLAVA RADA BOLI — *Titovski občinski svetovalec in zakrknjeni protikomunist dr. Jože Dekleva v zadnjem času res nima sreče s svojo žlahto. Pred nekaj tedni so aretirali v Ljubljani njegovega svaka Avšiča, ki je bil ravnatelj pri «Tekstilu». Vzrok aretacije ni bil morda politična nezanesljivost, ma več «neredno-st« v gospodarskem oddelku mestne občine. Docela se še ni polegel prvi škandal in že je bruhnil na dan drugi. Prav te dni piše ljubljansko časopisje, da je podal «ostavko» predsednik mestnega odbora v Ljubljani Jaka Avšič, general in drugi svak dr. Jožeta Dekleve. Torej že druga «likvidacija». Generala in dosedanjega ljubljanskega župana sicer niso aretirali, vsaj tako zgleda. Ni pa izključeno, da je s svojo «prostovoljno» ostavko» postal tudi on kandidat za brezplačno stanovanje v Miklošičevi ulici št. 9, ki sicer ne bo tako razkošno in udobno kot tisto, ki si ga je «priboril» s svojo politično zvestobo napram možu brhke Jovanke. Svet se pa res naglo vrti. Se pred osmimi leti je Jaka Avšič potegnil iz zapora tržaškega Jožkota in ga krepko porival, da se je povzpel do toplega mesteca, danes pa...*

Nič čudnega torej, da se drži titovski svetovalec zadnje čase precej kislo. Kdo mu bo v bodoče podpiral mestece na soncu, če je bil njegov svak in bivši general «likvidiran»?

GRDA NEHVALEŽNOST — *«Demokracija« tarna in jadikuje, ker so jih njihovi ameriški gospodarji docela prezrli ob priliki razstave o «napredku Trsta», ki jo je organizirala na Velesejmu od liparjev toliko opevana ameriška ustanova MSA. Res grdo nehvaležnost so pokazali ameriški gospodarji s tem, da so pozabili našteti ob tej priliki zasluge hlapčevske radio Trst II. Saj ima, kar se tiče poveličevanja in hvaljenja «ameriške pomoči» vendar prvo mesto, ker nadkriljuje celo italijansko radijsko postajo. Tudi kar se tiče bruhanja protisovjetskega in prot komunističnega strupa, je radio Trst II. izpolnil to nalogo vedno z največjo odliko. Zakaj torej taka nehvaležnost? Saj se «Demokracija» ne poteguje za Slovence — radio Trst II. se lahko imenuje «glas gospodarja», ne pa slovenska postaja — marveč za svoj protikomunistični prestiž.*

TO JE PRAVA «DEMOKRACIJA» — *Tržačani smo sicer že osem let navajeni na «demokratični» način upravljanja javnih koristi. Prav tako nam dajejo naši okupatorji vsak dan res lepe primere, kako se «demokratično» vlada in gospodari nad prebivalstvom. Kakor zgleda pa se je ta «demokratični» način upravljanja, ki je zelo priljubljen pri tržaških demokristjanskih upraviteljih in naših «odrešiteljih» z onstran luže razpasel tudi med titovske in liparske občinske upravitelje v Repentabru. Možakarji, ki so prilezli na občino in se nato še prerili v občinski odbor s pomočjo «slovenske skupnosti», nočejo prav nič zaostajati za tržaškimi demokristjanskimi lovci občinskih stolčkov. Lep primer kako pojmujejo «demokratični» način upravljanja občine, so ti nadebudneži dali ob priliki sestave 12. gospodarskega načrta za občino Repentabor. Vsak razsoden človek bi mislil, da se je o načrtu najprej razpravljalo v občinskem svetu in da je dal tahko vsak svetovalec svoje mnenje in predloge ter šele nato, da se je poslal načrt v odobritev višjim oblastem. Tako se namreč dela v Dolini, Miljah, kjer je uprava v rokah «kominformističnih diktatorjev» in to je v navadi tudi v Nabrežini. Repentabrski občinski odborniki in župan pa so ljudje «posebne sorte». Titovski in liparski občinski «modrijani» so načrt lepo sestavili doma za zapečkom, odobrila ga je najbrže... domača mačka in stvar je bila za možakarje... v redu. Zato so ga seveda poslali višjim oblastem v odobritev, ne da bi občinski svetovalci sploh vedeli, da je bil sestavljen. Očividno je za repentabrske odbornike in župana ves občinski svet popolnoma odveč, dovolj je le, da svetovalci pokimajo z glavo, kadar jim pomolijo pod nos že sestavljen in od oblasti odobren proračun. To vam je res prava «demokracija», da ji zlepa ne najdeš para! Le tako naprej, pa prihodnjič sploh ne bo več treba občinskih volitev. Za tistih par odbornikov in župana bodo kar požvižgali iz ul. Ruggero Manna in stvar bo gotova.*

KAM SO «VLOŽILI» DENAR — *Že parkrat smo vprašali titovce, kako je z gradnjo njihovega «kulturnega doma». Na naša vprašanja pa molčijo, kot bi jim odrezal jezik. Radovedni smo, ali bodo povedali, kam in kako so vložili milijone, ki so jih oskubili jugoslovanskim narodom, tržaškim Slovencem in rojakom v Ameriki. Koliko ameriških avtomobilov su kupili za ta denar in koliko barov so že odprli, kaj pa trdke in etažna stanovanja, ali ni šel kak milijonček tudi za te investicije, ki so pač bolj rentabilne, kot «kulturni dom»? Bomo videli, kaj bodo k temu rekli ameriški Slovenci, ko jim bomo pisali, kako se z njihovim denarjem «gradi» kulturni dom.*

ŠE VEDNO OGORČENJE ZARADI DAVČNIH POVIŠKOV

Surov nastop civilne policije proti delavcem na Velikem trgu

Tov. Radich in Marina tolmačita na seji ogorčenje prebivalstva - Župan se izmika - Problem gradnje dveh ladij - Delegacija žena na občini

V petek prejšnjega tedna je bil predložen v tržaškem mestnem svetu sklep ožjega odbora za uvedbo družinske a davka, ki bi stopil v veljavo s 1. januarjem 1954. V zvezi z novim davkom je imel tovariš POGASSI važno intervencijo, v kateri je predvsem obrazložil naše stališče. Komunisti odobravajo uvedbo tega davka, ker bo vsaj deloma odpravil veliko nesorazmerje med posrednimi in neposrednimi davki. Znano je namreč, da bremenijo posredni davki v največji meri na delovne sloje, kar je docela krivično in nedemokratično. Neposredni družinski davek pa je treba odmerjati na podlagi demokratičnega kriterija in sicer potom postopne obdavčitve z odstotkom davka v razmerju z višino dohodka. Na podlagi sklepa ožjega odbora bi bilo oproščeno družinskega davka 25.000 družin, dočim predlagajo komunisti popravke k predloženemu sklepu. Na tej podlagi bi bilo oproščeno 50 tisoč družin revnejšega sloja. V zaključku svoje intervencije je tov. POGASSI postavil protipredlog za demokratičnejšo odmero davka ter glede pravilnika o delovanju davčnih svetov.

Tov. RADICH je tolmačil splošno ogorčenje prebivalstva zaradi zadnjih poviškov trošarine na elektriko ter vprašal, ali namerava ožji odbor postaviti zadevo zopet v pretres. Župan je v svojem odgovoru priznal, da je prejel mnogo protestov, kljub temu pa se je izgovarjal, da ni mogoče več razpravljati o že odobrenem sklepu, češ da bi bilo to proti načelu dostojnosti. Naš svetovalec mu seveda ni ostal dolžan odgovora

V teku seje so prišle na vrsto še druge intervencije svetovalcev glede raznih občinskih problemov. Tov. GOMBAČ je zahteval, naj se poskrbi za pokritje kanala v ul. Veruda ter postavitev javne pipe v ul. P. Revoltella in sicer v bližini stavbe št. 112.

Na torkovi seji je prišel občuteni problem novih poviškov zopet v djskusijo. Tokrat je sprožila vprašanje tov. MARINA, ki je poudarila, da so zadnji poviški odobreni od občinske večine še poslabšali že itak težko finančno stanje prebivalstva. Dan za dnem se vrstijo protesti in prav isto popoldne se je zglasila na občini številna ženska delegacija, ki je zahtevala ukinitev poviškov na elektriko, poviškov na davek za odvažanje smeti in na davek za uporabo javnih prostorov ter oprostitev revnejših slojev od družinskega davka. Župan je rezko odgovoril, da o teh poviških ni več kaj govoriti. Tudi napram naši tovarišici se je skušal skliceVati na finančne težkoče občine in hotel na vse načine zagovarjati nedemokratično davčno politiko večine. Tov. BERNETIČEVA ga je povsem pravilno zavrnila, da mora občina iskati denarna sredstva pri premožnejših slojih, nikakor pa ne v enaki meri pri revežih in bogatinih.

Tov. RADICH je sprožil vprašanje gradnje dveh ladij za Tržaški Lloyd, o katerih se je že toliko pisalo in govorilo. Dejstvo pa je, da z delom še niso začeli, kar pomeni — kot je poudaril naš svetovalec — pravo sabotažo tržaškega gospodarstva. Zahteval je obenem, naj župan takoj posreduje. Slednji je začel razlagati, da se je stvar zavlekla zaradi večkratnih izmenjav načrtov med vodstvom ladjedelnic in paroplovno družbo.

Po intervencijah raznih svetovalcev večine in opozicije, e je začela diskusija o družinskem davku, ki se je nadaljevala v četrtek.

* * *

V četrtek popoldne se je zopet zbrala na Velikem trgu množica delavcev, ki so okrog 15.30 zapustili tovarne in pristanišče. Pred mestno palačo so dolgo časa manifestirali proti poviškom davkov. Župan, ki je bil trenutno odsoten in takoj obveščen po telefonu o prihodu delavske delegacije, sploh ni hotel slišati o kakem razgovoru. Poklical je raje policijo in komandant je celo zahteval, naj bi delegacija intervenirala pri delavcih, da zapustijo trg, kar so delegati seveda energično odbili. Kmalu nato je stopila v akcijo policija, ki ji pa ni uspelo odstraniti demonstrantov. Delavci so se približali občinskim svetovalcem, ki so pravkar prihajali na sejo, ter jih pozivali, naj se zoperstavijo poviškom. Takrat so se začeli pravi naskoki policije proti manifestantom. Dva delavca so privlekli do sedeža VU, kjer so ju s pendreki surovo pretepli. Delavska množica je medtem vkorakala v povorki po Korzu in se na Goldonijevem trgu mirno razšla. Številni meščani, ki so prisostvovali manifestaciji so na celi črti solidarizirali z manifestanti ter ostro grajali surov nastop policije.

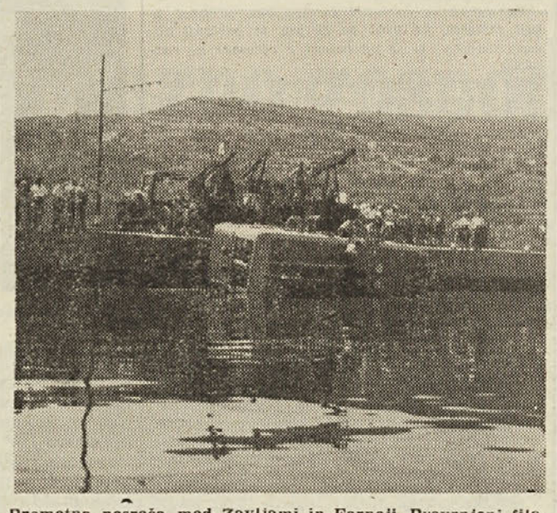

Prometna nesreča med Zavljami in Farneji. Prevrnjeni filobus dvigajo iz morja.

SEJA OBČINSKEGA SVETA V DOLINI

Nov občinski urad bodo zgradili v bližini Krogelj

Na seji, ki je bila v četrtek zvečer, je občinski svet v Dolini izčrpal vse točke predlaganega dnevnega reda, med temi tudi točke, o katerih se je razpravljalo na tajni seji.

Uvodoma je občinski svet enoglasno odobril 8 sklepov ožjega odbora. Odobren je bil nadalje sprejem razlastitvene odškodnine za del zemljišča borštanske srenje v Domju, na katerem so zgradili 3 stanovanjske hiše. Sprejeta je bila cena 180 lir za kv m. Občinski svet je pri tem upošteval, da gre za stanovanjske hiše, ki so pripomogle k rešitvi stanovanjskega problema. Svetovalci so v naslednji točki odobrili predlog ožjega odbora, da se nov občinski urad zgradi pod Krogljami. Isto tako je bil enoglasno odobren pravilnik za uporabo otroškega igrišča v Dolini ter nekatere spremembe v pravilniku za podeželske policijske predpise. Tudi predlog za podaljšanje pogodbe o izterjevanju užitninskega davka za dobo 5 let, je bil sprejet enoglasno. Občinski svet je nadalje odobril poviške plač občinskim nameščencem, kot jih predvideva zakon, kakor tudi izplačilo predujma na račun 13. plače.

V zadnji točki javnega zasedanja so odobrili načrt za rezna nujna javna dela, s katerimi bodo vsaj deloma ublažili brezposelnost. Načrt bo predložen VU.

V začetku seje je titovski svetovalec Marc vprašal, zakaj se seje ne vršijo bolj pogostoma, kar se je očividno naučil iz «Primorskega». Cim pa ga je župan vprašal, naj bi utemeljil to potrebo s konkretnimi predlogi, je titovec ostal brez besede.

Tudi na tej seji je moral župan opozoriti titvskega urednika, ki je hotel po svoji verjetnosti dajati kake direktive titovcu Marcu, pa je napravil precej žalostno figuro, posebno še, ko je hotel kar med sejo zastavljati vprašanja županu.

V PONEDELJEK BO ZBOROVANJE SLOVENSKIH ŽENA

Izboljšati je treba povezavo med vodstvom in terenom

Se nekaj dni naš loči od zborovanja slovenskih žena, ki ga organizira ZDŽ. Žene se nanj resno pripravljamo in smo prepričane, da bo to zborovanje rodilo obilo uspehov. Mnogo je skrbi in težav, mnogo je vprašanj, ki se dnevno postavljajo pred slovensko ženo. Dejstvo je, da je današnji politični položaj na Tržaškem ozemlju težak in da se skuša posebno med slovenskim ljudstvom razširiti zmeda. Prav zaradi tega morajo demokratične Slovenke v mestu in na vaseh vedeti, da pomeni borba proti titovstvu borbo proti fašizmu, kateri je danes v Jugoslaviji kriv lakote in 450.000 brezposelnih. Žene moramo dokazati vsem važnost borbe za mir in uresničitev mirovne pogodbe, ki nam jamči združitev obeh con. Kako je mogoče verjeti titovcem, ki trobijo, da je slovensko prebivalstvo našega Ozemlja za njihov predlog o kondominiju? Naše zaupanje seveda ne more iti tisti kliki, ki je izdala slovensko ljudstvo. Le kako je mogoče verjeti tistim ki so že 13 krat spremenili linijo in taktiko po vprašanju Tržaškega ozemlja? Borba proti kondominiju je eden izmed najboljših načinov za približanje žena, ki resnično želijo ustvariti srečnejšo bodočnost svojih otrok. Zato moramo pri tem delu opustiti vsako sektaštvo, da lažje približamo našemu gibanju tudi one žene, ki so od nas še danes oddaljene. Tu se predvsem postavlja vprašanje žena, ki so pod vplivom slovenskih nacionalistov in drugih nasprotnih propagand.

Glavni odbor ima še vedno premalo vezi z vaškimi odbori žena, ter vasmi, kjer ne obstajajo odbori. Veza se ne vzdržuje, niti z vsemi tistimi ženami, katerim so ob pričetku leta razdelile članske izkaznice. V nekaterih vaseh se niso več obiskale te žene, niti se jim ni v zadostni meri nudila naša pomoč, zato se te žene z vso upravičenostjo lahko vprašujejo, čemu jim služijo članske izkaznice ZDŽ. Treba je poudariti, da ni dovolj razdeliti izkaznice ali pa vzpodbuditi k proslavi 8. marca, pač pa je potrebno imeti stalne stike in povezavo s terenom; kajti samo tako se bomo seznanile z željami, zahtevami in stanjem naših članic.

Med našimi ženami je zelo važno vzgajanje v duhu slovansko-italijanskega bratstva, važna je kulturna in politična izgradnja ter utrjevanje in širjenje nacionalnega čuta, še posebno med materami, ki imajo šolarčke in dijake in si morda postavljajo vprašanje, ali bi jih poslale v slovensko ali italijansko šolo. Delo naših žena mora biti tudi v pravilni usmeritvi slovenskih mater, ki jim je treba vzbuditi čut ponosa do svojega naroda, da jo bomo znali prepričati, da bo lahko sama znala, kam spada njen otrok, brez strahu pred bodočnostjo. Naše delo v tem smislu mora biti prepričevalnega in ne vsiljevalnega značaja.

Prav tako smo se morda le malokdaj vprašale, kakšno je delovanje ZDŽ med delavkami v raznih tržaških tovarnah in podjetjih, kjer je velika večina Slovenk. V kakšnih življenjskih pogojih in kakšne so želje hišnih pomočnic in služkinj v Trstu, za katere vemo, da so v veliki večini Slovenke.

Vsa ta važna vprašanja, ki se tičejo celotne organizacije in slovenskih žena še posebej, se bodo obravnavala v ponedeljek 27. julija na zborovanju, na katerem bodo vse navzoče lahko iznesle svoje težkoče, probleme in predloge za izboljšanje dela ZDŽ med slovenskimi ženskimi množicami v mestu in na vasi.

ZORKA LEGISA

Delovanje Zveze komunistične mladine

V petek 31. julija ob 19.30 bo na sedežu Zveze komunistične mladine (Dom pristaniških delavcev, IV. nadstr.) zborovanje o mladinskem tisku. Na dnevnem redu je točka: «za širšo razprodajo «Pattuglie» in vsega demokratičnega tiska, za obrambo miru, dela in svobode».

Na zborovanje so vabljeni vsi sekcijski komiteji ZKM in mladi raznašalci tiska.

* * *

V ponedeljek 27. t. m. ob 19.30 bo na sedežu ZKM sestanek vseh sekcijskih tajništev organizacije.

Začeli so uvajati *Mac Carthyeve metode*

Prejšnji petek je bilo v Uradu za delo v Nabrežini dokaj živahno. Zbralo se je veliko število brezposelnih iz vseh vasi, ki so zvedeli, da bodo sprejeli za neko dolgoročno delo večje število delavcev.

Toda že sam način sprejemanja je nemalo začudil čakajoče. Ko se je začelo popisovanje, je neki zavezniški funkcionar v uniformi natančno pregledal vsakega posameznega, mu otipal mišice na rokah, gledal, če je dovolj visoke postave in fizično dovolj čvrst. Vse fizično šibkejše je takoj zavrnil. Brezposelni so seveda kar strmeli nad takim načinom izbiranja delovne sile. Marsikdo se je verjetno spomnil, da so pred stoletji na sličen način kupovali sužnje. Toda tiste, ki so bili po mnenju zavezniškega funkcionarja fizično močni, je čakalo še drugo in še večje presenečenje. Naslednji torek so se morali namreč javiti na nekem uradu na trgu Dalmazia, od koder so jih poslali v urade, kjer ima sedež FSS, to je angleška tajna policija. Tu se je začelo šele pravo inkvizitorsko izpraševanje. Posamezniki so morali povedati tako rekoč ves svoj življenjepis, pri kom so bili zaposleni, kje so služili vojaščino, družinske razmere itd. In «dulcis in fundo» so končno vprašali vsakega, kateri politični stranki pripada. Razumljivo je, da je to inkvizitorstvo, ki se je spremenilo v pravo policijsko zaslišavanje, ogorčilo marsikaterega izmed prizadetih. V kolikor nam je do sedaj znano, sta se dva delavca iz Nabrežine postavila odločno po robu. Eden jim je odkrito zabrusil, da je komunist, dočim je drugi izjavil, da sploh ne odgovori na taka vprašanja, ki nimajo nič skupnega z zaposlevanjem. Kot posledica sta bila oba odklonjena! Se prej pa so ju pošiljali od Poncija do Pilata. Nihče pa jima ni hotel odkrito povedati, zakaj ju ne sprejmejo na delo.

Kakor zgleda bodo ti delavci kopali neke jarke v bližini Slivnega in kakih 16 je že na delu. Imamo sicer že precejšnja izkustva o ameriški «demokraciji», nismo pa vedeli, da je treba tudi za delo s krampom in lopato politično «zanesljivih» oseb. Torej smo že tako daleč! Zloglasne Mac Carthyeve metode, ki pretegajo celo one za časa fašizma, se začenjajo uvajati tudi pri nas. Gornji primer je temu precej otipljiv dokaz.

ZADNJE PRIPRAVE za svetovni Festival

Zaradi slabega vremena omejen spored praznika v Žavljah

Zaradi slabega vremena se je moral pestri program nedeljskega mladinskega praznika v Žavljah omejiti le na nekaj točk. Kljub temu se je zbrala v gozdiču pri Žavljah velika množica mladincev in starejših, ki jim je spregovoril poslanec tov. Franco Moranino, tajnik Svetovne zveze demokratične mladine, kateri je začel svoj govor takoj po prihodu štafete miru.

Voditelj svetovne mladinske organizacije je prinesel tržaški mladini pozdrave milijonov mladincev in mladink, ki korakajo pod zastavami slavne mednarodne mladinske organizacije. Tolmačil je željo mladine, da bi Festival v Bukarešti beležil novo veliko etapo v borbi za mir in boljšo bodočnost mladine iz vsega sveta. Tržaški mladinci — je zaključil tov. Moranino — so lahko prepričani, da imajo v borbi za osvoboditev izpod tujega okupacijskega jarma in za civilno upravo na STO, na svoji strani mladino iz vsega sveta, v prvi vrsti pa italijansko mladino, ki je 7. junija s svojim glasom obsodila izdajalsko in vojno politiko De Gasperijeve vlade.

Spregovorila sta nato v slovenščini in italijanščini tov. Adolf Wilhelm in Davide Pescatori, ki sta se zahvalila govorniku za njegovo udeležbo na prazniku in bodrilne pozdravne besede.

Le še malo dni nas loči od uradne otvoritve Svetovnega festivala mladine in študentov za mir in prijateljstvo, ki bo v Bukarešti. V vseh delih sveta pospešujejo mladi partizani miru svoje priprave.

Iz Anglije je že odpotovala mednarodna štafeta miru, ki bo prišla te dni v L. R. Romunijo, deželo festivala.

Številni umetniki in športniki iz vsega sveta so v zadnjih dneh pristali na veliko manifestacijo. Veliki kubanski pisatelj Juan Marinello je izjagramom Festivala. Predsednik vil, da se v celoti strinja s mednarodne zveze za odbojko je poslal organizatorjem pozdravno poslanico, v kateri izraža svoje zadovoljstvo glede velikega števila športnikov, ki so se odzvali pozivu za udeležbo.

V okviru pobud na čast IV. Festivalu v Bukarešti organizira sekcija ZKM na Kolonkovcu za jutri, 26. t. m. kolesarsko dirko za začetnike. Dirka bo na progi: trg. Valmaura, ul. Flavia, Dacjo, Žavlje, Farneji, Oreh, Žavlje, Dacjo, Domjo, Dolina, Boljunec, Domjo, Dacjo, ul. Flavia, Costalunga, Pace, Istria, s prinodom na trg Valmaura pred sedežem ZKM. Start dirkačev ob 14. uri.

Istega dne organizira mladinska dramska skupina z Opčin lepo in pestro kulturno prireditev, na kateri sodeluje openski orkester. Pričetek ob 17.

Slična prireditev bo jutri ob 17. na Kontovelu, ki jo organizira krajevna mladina s sodelovanjem mladinskih prosvetnih skupin iz drugih vasi.

SOŽALJE — Ob bridki izgubi dragega, ki je težko prizadela družino Cunja, izreka celica KP iz Skofij iskreno sožalje. Pridružuje se uredništvo «Dela».

Protesti žena proti davčnim poviškom

Povišanje trošarine na elektriko, ki ga je odobrila v mestnem svetu demokristjanska večina, je vzbudilo ogorčenje in jezo še posebno med ženami. Saj so prav žene, ki morajo skrbeti in si beliti glavo, kako bodo s skromno družinsko bilanco lahko krile vsaj najbolj nujne vsakodnevne potrebe. V tovarnah in na deloviščih so stopili v agitacijo delavci in njim so se takoj pridružile žene.

Celo župan in občinska večina so morali na torkovi seji ugotoviti, da žene nikakor ne morejo sprejeti teh poviškov kot izvršeno dejstvo. In ne samo to. Prepričali so se, da žene ne mislijo odnehati od svoje zahteve za razveljavitev sklepov o poviških, ker je vsak povišek novo breme za bedno družinsko bilanco. Dejstvo je, da je bila par tednih odobrena cela vrsta poviškov.

V torek so šle žene v delegaciji k conskemu predsedniku. Toda dr. Miceli se je izgovarjal, da mora odpotovati. Kljub temu pa je lahko videl vrsto dokaj značilnih napisov, ki so jih nosile žene na Velikem trgu. Svetovalcem vseh strank so izročile ob tej priliki protestna pisma. Svetovalka Marija Bernetič je pokazala pismo vsemu občinskemu svetu ter zahtevala, naj se razveljavi nedemokratični in protiljudski sklep o poviških.

Ob pogrebu kap. V. Adamiča

Prejšnji četrtek je bil v Šempolaju pogreb 27-letnega jugoslovanskega kapetana Virgila Adamiča iz Prečnika.

Vsi okoliški vaščani so mnenja, da je njegova smrt zelo skrivnostna. Uradna titovska verzija namreč pravi, da je prevzemal skladišče municije in da je ob tem trenutku eksplodirala mina, ki ga je ubila. Ljudje pravijo, da je ta verzija malo verjetna, ker eksplozija mine bi bila povzročila eksplozijo vsega skladišča in prav gotovo ne bi ob tej priliki prišlo le do njegove smrti.

Ljudje ugotavljajo, da se jim mladeničeva smrt zdi toliko bolj sumljiva, ker so znane titovske metode usmrčenja nasprotnikov. Velikokrat so titovci umorili nezanesljive ali sovražne elemente in pozneje krivili za to «kominformiste». Okoliško prebivalstvo je tem bolj uverjeno v to, ker so pred pogrebom nekateri titovski zaslužkarji razširili vest, češ da je bil V. Adamič ubit od «madžarskih kominformistov», dočim je bila uradna verzija drugačna.

Toliko sumljivejša postaja smrt kapetana Adamiča, če pomislimo, da vsi okoliški prebivalci poznajo prav dobro primer sina pokojnega bivšega zgoniškega župana Grudna. Saj se je mladenič, kot je trdila uradna titovska verzija, «utopil na Reki», dočim je pokojni oče vedel za neko popolnoma drugačno, resnično verzijo.

Vzroki smrti kapetana V. Adamiča torej niso nikj dovolj jasni niti ne dovolj prepričljivi. Ljudje se upravičeno vprašujejo, ali ne gre tu morda za kaj skrivnostnega, o katerem bodo titovci vedno skušali molčati?

Najbolj se okoliškim prebivalcem gabi špekulacija, ki so jo titofašisti uprizorili ob pogrebu. Titovci so pač znani kot špekulanti na račun umrlih ljudi, ker si hočejo iz mrličev kovati politični kapital.

Prav posebno vaščani menijo, da bi morali titovci rajši izplačevati materam padlih pokojnino, ki jim gre, ne pa uprizarjati ogabne in skrunilne špekulacije. Istotako pravijo, naj odredijo materi mladeniča stalno pokojnino, na katero naj ne bo čakala kot druge take matere v nedogled in katere naj ji ne bodo odvzemali vsakokrat, ko bodo hoteli priliskati nanjo.

To pravi naše ljudstvo ob tem primeru. Naš list pa izreka staršem sožalje za težko izgubo.

V družini tov. Franca Bolčine je stekla nova zibelka. Prve dni tega tedna je zakonska družica povila ljubko hčerko Danjo. Tov. Bolčini in njegovi ženki iskrene čestitke uredniškega kolektiva «Dela», mali Danji pa topla voščila za vedrejšo in lepšo bodočnost.

TEDENSKE NOVICE

V sredo so stavkali v našem mestu vsi tekstilni delavci, ki so stopili v borbo ramo ob rami z delavci v Italijanski republiki. Stavka, ki je trajala 4 ure, je dokazala moč in enotnost te delovne kategorije, ki zahteva obnovitev delovne pogodbe. Nova delovna pogodba, na katero nočejo pristati delodajalci, predvideva med drugim razna izboljšanja mezdnega in normativnega značaja.

*** V petek prejšnjega tedna je bila v Tržaškem arzenalu enourna stavka, kot protest proti represalijam, ki jih je povzelo ravnateljstvo napram nekaterim delavcem. Ob priliki obiska župana so dali namreč delavci duška svojemu ogorčenju, ker se ni hotel razgovarjati z njimi o perečem problemu davčnih poviškov.

* * *

Vso tržaško javnost je globoko pretresla vest o dveh tragičnih nesrečah, ki sta se pripetili v nedeljo v gorah. V istem dnevu so zgubili življenje v gorah kar 4 mladi tržaški planinci, med temi mati, ki zapušča razen moža še dva nedorasla otroka. Prva nesreča se je pripetila v Dolomitih in sicer na Croda del Toni. V navezi so sestopali študenti Sergio Di Donato, uradnik dr. Tullio Viola, Ana Durighello, žena policijskega inšpektorja ter Egidio Fonda, ki je ostal edini živ. Na povratku jih je nenadoma dohitela huda nevihta z bliskanjem, viharjem in snežnim metežem. V njihovi bližini je treščila strela in to je bil po vsej verjetnosti vzrok nesreče. Trije planinci so treščili v prepad, dočim je ostal Fonda v stenah, ker se je vrv zaradi silnega sunka in teže pretrgala. Cim je zaslišal krike je takoj ovil vrv okrog skale, toda tudi njegova prisotnost duha je bila na žalost zaman. Trupla ponesrečencev so prenesli gorski vodniki v Auronzo, od koder so bila prepeljana v Trst. V sredo popoldne je bil svečan pogreb tragično preminulih ljubiteljev gora.

Na Mont Blancu se je skoro istočasno smrtno ponesrečil mladi zdravnik dr. Lucio Beltrame, sin znanega tržaškega trgovca Beltrame, ki ima trgovino na Korzu. Na povratku s plezalne ture na Col de Chasseurs se mu je na ledeniku spodrsnilo in v trenutku je padel v 50 m globok prepad.

*** Kot blisk se je raznesla v torek zjutraj vest o veliki nesreči ki se je pripetila okrog 7. ure med Zavljami in Farneji. Filobus proge št. 20, ki vozi v Milje je namreč padel v morje. Do nesreče je prišlo, ker je počila zračnica na prednjem desnem kolesu. Na srečo ni bilo človeških žrtev in to tudi iz razloga, ker je voda v tem delu visoka le pol metra. Ranjenih je bilo 16 potnikov, ki so jih takoj odpeljali v tržaško bolnico. S posebnimi žerjavi so gasilci, člani civilne policije in ameriški vojaki tehničnega oddelka dvignili v nekaj urah filobus iz morja.

*** V petek prejšnjega tedna se je pripetila v ul. Coroneo smrtna nesreča. Jeep, ki ga je pustila na ulici lastnica, neka angleška državljanka, se je začel nenadoma premikati in zavozil na pločnik, kjer je pritisnil ob zid 50-letno Amalijo Kobal iz ul. Coroneo 29. Ponesrečenko so takoj odpeljali v bolnico, kjer pa je v popoldanskih urah podlegla težkim poškodbam.

*** V soboto je osebni avto povozil na cesti v Križu 81-letnega Ivana Furlana, ki so ga nato odpeljali v bolnico. Zadobil je težke poškodbe na glavi.

* * *

V dneh od 16. do 22. t. m. se je v tržaški občini rodilo 64 otrok in 3 mrtvorojeni, umrlo je 35 oseb, porok je bilo 27.

725 tržaških mater je podpisalo pismo Mihaelu in Robbyju Rosenberg. V tem pismu pravijo žene, da bosta oba otroka vedno našla v tržaških materah razumevanje in pomoč.

LJUDSKA PROSVETA

Delovanje prosvetnega društva «Rauber« na Greti

Danes, 25. t. m. bo na Greti v kulturnem krožku ul. Cisternone 22 lepa mešarna kulturna prireditev, na kateri bodo nastopili Skedenjci s svojim znanim pevskim zborom. Nastopila bo tudi italijanska dramska skupina PD «Kraljič» z enodejanko. Ob začetku bo kratek nagovor zastopnika centralnega vodstva v slovenščini in italijanščini. Začetek ob 20.30 uri.

V četrtek, 30. t. m. ob 20.30 uri bo na Greti v sedežu društva redni občni zbor. Na dnevnem redu bodo: poročili tajnika in blagajnika o dosedanjem delovanju in finančnem stanju, diskusija, izvolitev novega odbora in razno. Odbor društva vabi članstvo k udeležbi.

Tudi preteklo soboto je bila na Greti prisrčna slovensko-italijanska kulturna prireditev. Po uvodnih besedah Tribussona v italijanščini in O. Ižančeve v slovenščini je nastopila dramska skupina iz Trebč z enodejanko «Zenitni posredovalec», katera je žela med članstvom ki je napolnilo dvorano, veliko navdušenje. Male plesalke P.D. «Kraljič» so pa nastopile z vrsto baletov, ki so prisotne naravnost razveselile. Marljivim sodelavcem se člani odbora P.D. «Rauber» iskreno zahvaljujejo ter želijo gostom vedno večje uspehe.

Kulturna prireditev v P D «Haas»

V nedeljo, 26. t. m. bo v PD «Haas» na Vrdelci-Skoljetu kulturna prireditev v lepem, prijetnem letnem gledališču. Nastopili bodo marljivi igralci dramske skupine iz Trebč z enodejanko «Zenitni posredovalec» in požrtvovalni pevski zbor isto tako iz Trebč. Ob začetku bo kratek nagovor zastopnika SHPZ. Domačine in okoličane vabi prosvetno društvo k čim večji udeležbi. Po prireditvi bo prosta zabava s plesom, prav tako na prostem, ob spremljevanju orkestra.

Ciril-Metodovo slavje v Padričah ob priliki 55-letnice «PD Slovan»

V proslavo 55-letnice prosv. dr. «Slovan» je bila v nedeljo 12 t.m. za običajno Ciril-Metodovo slavje istotam kulturna prireditev na prostem, ki je privabila neobičajno mnogo domačega in okoliškega občinstva. Spored je lepo potekal in navduševal od točke do točke. Prireditev je otvoril podpredsednik društva Jože Kalc, pozdravil navzoče in podal besedo Karlu Bernetiču, ki je v lepih besedah orisal, zgodovino slovenskega naroda začenši od bratov Cirila in Metoda dalje, kakor tudi pomen prosvetnega delovanja, ki ga naša društva gojilo v smislu tradicij kulturnih predhodnikov.

Nato je nastopil domači pevski zbor pod vodstvom D. Kralja. Čeprav ne preveč številen, vendar je dosegel lepo ubranost glasov.

Sledil je zabavni del sporeda: balet podlonjerskih najmlajših s petjem, ki je ugajal, zabavna igra «Zenitni posredovalec», ki jo je lepo uprizorila trebenska mladina, nato sta nastopili smeh vzbujajoči «Dve gluščl» in nato spet «Kitajski balet» podlonjerske mladine v kostumih.

Kot zadnji dve točki sporeda sta bili nastop pevskega zbora iz Trebč pod vodstvom D. Kralja in mešani pevski zbor Lonjer-Katinara pod vodstvom Coka ml., ki je isti dan nekaj ur prej nastopil tudi na radiu Trst II. Petje obeh zborov je bila dostojna zaključitev te lepe kulturne prireditve. Oba zbora sta pokazala lepo višino pevske zmogljivosti, ki ju uvršča med naše najboljše zbore, posebno zadnjega, ki ga nedvomno že lahko štejemo med naše elitne zbore. Pozna se prizadevnost pevovodje in pevcev v zadnjih mesecih. Skoda, da ne moremo istega trditi tudi o trebenskem zboru, ki je zadnje čase precej popustil z vajami. Izboren material tega zbora kaže, da bi se s smotrenim in prizadevnim delom povzpel lahko prav visoko.

Opazovalec

Za teden dni

Sobota, 25. - Jakob
Nedelja, 26 - Ana (Šcip)
Ponedeljek, 27. - Rudolf
Torek, 28. - Viktor (Zmagos
Sreda, 29. - Marta
Četrtek, 30. - Abdon
Petek, 31. - Ignacij

ZGODOVINSKI DNEVI
25. 7. 1943 je padel fašistični žim v Italiji.
28. 7. 1914 je Avstrija napove vojno Srbiji.
31. 7. 1849 je padel v borbi p Avstriji veliki pesnik m žarske neodvisnosti Ale der Petöfi.

RADIO ODDAJ

TRST II.

SOBOTA: 13. Sramel kvint pevski duet - 19. Pogovor z - 22. Hacaturjan: Koncert za vir in orkester.
NEDELJA: 8.45 Kmetijska daja - 11.30 Oddaja za najm - 12.15 Od melodije do melod 13. Glasba po željah - 15.30 K cert zbora «Tance» iz Nabre - 19. Iz filmskega sveta - 21. mladina na počitnicah - 21.30 sorgski: BORIS GODUNOV, 2. dejanje.
PONEDELJEK: 14.15 Lahke lodije igra pianist Franco Ru 19. Mamica pripoveduje - 20. cert mezzosopranistke Elze lovac - 21. Književnost in u nost - 21.30 Mussorgski: BO GODUNOV, 3. in 4. dejanje.
TOREK: 13. Glasba po želj 19. Tehnika in gospodarstvo Radijski oder: - Anzegruber: S BA VEST.
SREDA: 19. Zdravniški v - 20.30 Šola in vzgoja - 21.30 K cert violinista Karla Sanc 21.50 Leoncavallo: GLUMAČ pera v 2 dejanjih.
ČETRTEK: 13. Pevski duet in monika - 18.45 Slovenske p - 19. Slovenščina za Sloven 20. Koncert basista Danila laka - 21. Dramatizirana po - 22.20 Stavki iz znanih ko tov.
PETEK: 13. Glasba po želj 19. Kraji in ljudje - 20.30 Ski kulturni razgledi - 20.45 rakovi slovanski plesi - 21. virski koncert prof. Mirce S nove - 22. Iz angleških kon nih dvoran.

Izidi izpitov na slovenskih šola

V poletnem roku šolskega 1952/53 se je prijavilo k z stnemu izpitu na Državni realni gimnaziji s slovenskim čnim jezikom v Trstu, ki im leg razredov z realnim u načrtom tudi popolne razre klasičnim učnim načrtom, skupaj 37 kandidatov, in sicer kandidatov - rednih učencev njega razreda s klasičnim u načrtom, 23 kandidatov - re učencev zadnjega razreda z nim učnim načrtom in 2 pri stki.

*T